Бутун дунё пролетарлари, бирлашингиз!

ҚИШЛОҚ ҲАҚИҚАТИ

Ўзбекистон Коммунистик партияси
Марказий Қўмитасининг рўзномаси

1991 йил 10 июль
ЧОРШАНБА
№ 131 (5.174).
БАҲОСИ 8 ТИЙИН

1974 йил 1 январдан чиқа бошлаган ♦ Ҳафтада беш марта чоп этилади

ЧОРВА ДОИМИЙ ЭЪТИБОРГА МУҲТОЖ

ФЕРМАЛАРДАН ХАБАРЛАР

ҚАМАШИ

Ленин номли жамоа хўжалиги сут-товар фермасига коммунист Қўзибой Аллаёров мудирлик қилади. Унинг омилкорлиги, ташкилотчилиги туфайли соҳани ривожлантиришда муайян силжишларга эришилаяпти. Фермада қатор оилавий сулолалар бор. Манзура, Розия, Назира Узоқовалар номи кўпчилик ўртасида алоҳида ҳурмат билан тилга олинади. Меҳнатсеварлар хизмат бурчига сидқидил ёндашиб, мусобақага қизғин тус беришаяпти.

У. ҚИЛИЧЕВ.

ЛЕНИН

«Победа» жамоа хўжалигида ернинг мелиоратив ҳолатини яхшилаш, тупроқ унумдорлигини ошириш мақсадида алмашлаб экишга катта эътибор берилаяпти. Йиллар мобайнида пахта экилавериб оздириб юборилган 44 гектар майдонга беда экилганди. Уюшқоқлик туфайли экин яхши ривожланди. Айни кунларда беда ўрими қизғин олиб борилаяпти. Тўйимли емиш молларга пешма-пеш тарқатилмоқда. Натижада маҳсулдорлик кескин ошди. Ҳар сигирдан кунига 10 килограммдан ошириб сифатли маҳсулот олинмоқда. Хўжаликда мўл озуқа жамғариш учун барча имконият ишга солинмоқда.

У. АБДУЛЛАЕВ.

КОНИМЕХ

«Конимех» давлат наслчилик совхозига қарашли Қизилқудуқ фермаси чорвадорлари айни кунларда масъулиятли дамларни бошдан кечиришаяпти. Саратон туфайли айрим яйловлардаги ўт-ўланлар қуриди. Энди чўпонлар қўй-қўзиларни тўйинтириш учун омилкорлик кўрсатишлари даркор. Тажрибали чўпонларнинг ташаббускорлиги, шароитни яхши билишлари қўл келмоқда. Ана шундай фидойиларнинг ғайрат-шижоати туфайли совхоз давлатга бу йил қоракўл тери топшириш планини бажарди. Мазкур ферма бўйича 8.960 бош қўзи ўстиришга қолдирилганди. Улар меҳр билан парваришланаяпти. Қўй-қўзилар этига эт қўшилмоқда.

М. АДИЗОВА.

КИРОВ

Олимжон Раҳмонқулов «Октябрь 40 йиллиги» давлат хўжалигининг энг ҳурматли чўпонларидан. Ҳар қандай шароитда ҳам ишнинг қаловини топади. Бирон йил йўкки, ваъданинг устидан чиқмаган бўлсин. Олимжон ака айниқса, бу йил юқори кўрсаткичга эришди: 360 бош совлиқнинг юзидан 110 тадан дуркун қўзи олишга эришди. Ҳар қўй ҳисобига қарийб 3 килограммдан жун топширди. Меҳнат зарбдорининг иш тажрибалари кенг оммалаштирилмоқда. О. Раҳмонқулов ҳозирги кунда ёшларга касб сирларини қунт билан ўргатмоқда.

А. УЗОҚОВ.

УЛЬЯНОВ

«Партия XXIV съезди», «Қашқадарё», «Москва», Дзержинский номли, «III Интернационал» давлат хўжаликларида маккажўхоридан мўл озуқа жамғаришга ҳаракат қилинаяпти. Жорий йилда район хўжаликларида 1.700 гектардан ортиқ майдонда паҳлавон экин ўстирилаяпти. У пишиб етилгач гектаридан 40 центнердан қаҳрабо дон олиш режалаштирилган.

Ж. ЮСУПОВ.

ДЕҲҚОНОБОД

Маҳматмурод Жуманазаров «СССР 50 йиллиги» совхозида ўзига хос тажриба мактаби яратган чорвадорлардан. Йиллар мобайнида сурув-сурув қўй боқиб, жамоат чорвачилигини ривожлантиришга муносиб ҳисса қўшди. Таъкидлашича, саратонда чўпонлар кутилмаган қийинчиликларга дуч келишади. Бироз ҳафсаласизлик қилинса, доғда қолиш мумкин. Шу боис тажрибакорларга суяниб иш кўрилаяпти. Маҳматмурод ака бу йил ҳам мусобақа пешқадамлари сафидан ўрин олди. Мажбуриятни ортиғи билан бажарди. Айни кунларда қишловга пухта тайёргарлик кўриш, мураббийчилик ҳаракатини авж олдириш юзасидан шахсий намуна кўрсатмоқда.

М. ШЕРМАТОВ.

ОЛТИАРИҚ

Энгельс номли колхоз сут-товар фермасида ўз касбининг усталари кўп. Санобар Ғофурова, Пошшохон Имяминова, Саодат Солиева каби оқ чашма соҳибалари сўз ва шахсий ибратлари билан барчани олға ундашаяпти. Яқинда улар зиммаларига оширилган мажбурият қабул қилишди. Ниятлари 1991 йилда ҳар сигирдан камида 3,5 минг килограммдан сифатли маҳсулот олишдир. Бунинг учун қўшимча имкониятлар ишга солинмоқда.

А. НУРМАТОВ.

Нигорахон Исмоиловани Жалолқудуқ районидаги Т. Тошматов номли жамоа хўжалигида танимайдиганлар камдан-кам топилади. У сут-товар фермасида сигирсоғар бўлиб ишлаш билан бирга, ташкилотчилик, оммавий-сиёсий ишларни йўлга қўйишга ҳам вақт топа олади.

У район партия қўмитаси аъзоси, ферма бошланғич партия ташкилоти котибаси сифатида фаоллик кўрсатаётир. Соғувчилар ўртасида социалистик мусобақани ташкил этиш, ойлик ва квартал режаларини ошириб бажарган молбоқарларни рағбатлантириш каби ишларда ҳамиша бош-қош.

Унинг ўзи соғувчилик касбини эъзозлаб, кунлик кўрсаткични 10—11 килограммга етказаяпти. Бошқа ҳамкасбларини ҳам илғорлар қаторида меҳнат қилишга даъват этаётир.

СУРАТДА: моҳир сут соғувчи Н. Исмоилова.

Т. ҲАМРОҚУЛОВ олган сурат.

МАККАЖЎХОРИКОР ТАШАББУСИ

Наманган вилоятининг бир гуруҳ маккажўхорикорлари хайрли ишга қўл урдилар. Улар мавжуд имкониятлардан унумли фойдаланиб, жорий йилда гектаридан 80 центнердан дон етиштиришга азму қарор қилдилар. Ташаббус кенг оммалашмоқда. «Наманган ҳақиқати» рўзномасида илғор маккажўхорикорларнинг дил сўзлари, шу кеча-кундуздаги шарафли меҳнатлари ҳусусида мунтазам мақолалар бериб борилмоқда.

Чинданам паҳлавон экинга бўлган муносабат ўзгарди. Аксарият хўжаликларда ана шу экин учун унумдор ерлар ажратилди. Пудрат шарофати туфайли қувончли натижаларга эришилаяпти. Уйчи районидаги «ВЛКСМ 60 йиллиги», «Ленинчи йўл», «Қизилравот» хўжаликларининг маккажўхорикорлари ҳам пешқадамлар сафида боришаяпти. Ташаббускорлар даласида бўлсангиз агротехника тадбирлари оби-тобида амалга оширилаётганлигининг гувоҳи бўласиз. Экин бўлиқ, бақувват бўлиб ўсмоқда.

— Жамоа хўжалигимиз раҳбарлари ва мутахассислари тармоқда ишлаётганларнинг моддий манфаатдорлигини ошириш, иш шароитини яхшилашга алоҳида эътибор беришаяпти, —деди Норин районидаги «Ўзбекистон» колхози пудратчиси А. Мирабдуллаев. — Ибратли томони шуки, шартномадан ташқари топширилган ҳосилнинг бир қисми мукофот тариқасида пудратчиларга тарқатилади.

Хўжаликда тажрибали деҳқон А. Мираҳмедов ҳақида илиқ гаплар айтишди. У оила аъзолари билан саратонда сара ишламоқда. Обиҳаётга, минерал ва маҳаллий ўғитга тўйинтирилган маккажўхори ниҳоллари кутилгандан ҳам яхши ривожланаяпти. «Шарбат» сувидан яхши фойдаланилмоқда. «Дала маликаси» калий, фосфор каби ўғитларни яхши ўзлаштиради. Экинда гулпопук, сўта пайдо бўлганда парваришни бўшаштирмаслик керак. Тупроқ нами етарли бўлиши даркор. Буни омилкор деҳқонлар қалбдан ҳис қилишмоқда.

Тўрақўрғон районидаги «Шарқ юлдузи» колхозининг комсомол ёшлари ҳам ташаббускорлар сафига қўшилишди. Раҳимбой Қосимов бошлиқ звено барчага намуна. Улар дақиқалар қадрига етиб ишлаб, экинни кунда бир яшнатишмоқда. Ниятлари ҳар гектар ердан 80 центнердан қаҳрабо дон олишдир.

М. НИЁЗОВ.

МАТОНАТ СИНОВИ

Қорақум бўйлаб 120 километр йўл босилса Кўкчаяли яйловларига етилади. Ҳамроҳимиз — тажрибали шофёр Отабой Матёқубов йўл-йўлакай яйлов дарғалари ҳақида фахр билан ҳикоя қилади.

— Чўлда ишлашнинг ўзи бўлмайди, — дейди у. —30 йилдан буён мана шу йўлдан чўпонларга сув, озиқ-овқат ва бошқа керакли нарсаларни ташийман. Саратон жазирамаси, қирчиллама қишнинг изғиринларига кўникиб кетдим. Чўпонлар иродали, камсуқум, садоқатли кишилардир. Ҳар гал улар билан дилдан суҳбатлашганимда, фазилатларига қойил қоламан.

Шофёрнинг ҳикояларини тинглаб, Кўкчаяли яйловларига етиб келганимизни сезмай қолибмиз. Бу йил ёғингарчилик кўп бўлганлиги чорвадорлар жонига оро кирди. Саратон бўлишига қарамай, ўт-ўлан сероб. Сурув яйраб ўтлаяпти. Қўй-қўзилар соғлом, кунига этига-эт қўшмоқда. Тўғрида бир гуруҳ ишчилар прицепларда келтирилган емишни туширишаяпти. Ферма мудири Бахтиёр Қурбонбоев бизни дам олиш хонасига бошлади. Махсус уйлар саҳро шароитида асқотмоқда. Хона шинам жиҳозланган, радио ишлаяпти. Бир пиёла чой устида қизғин суҳбат қурдик. Биласизми, Қорақумнинг энг ичкарисида, жазирамага дош бериб, сурув боқиш ҳар кимнинг ҳам қўлидан келавермайди. Характерлиси шуки, ким билан суҳбатлашмай улар ўзлари ҳақида деярли гапиришмасди. Бош чўпон М. Қурбонбоевни олайлик. Камгап, ҳазил-мутойибани ёқтиради, асло нолимайди. Қарамоғида 400 бош қўй бор. Кўкламда ҳар юзидан 108 тадан қўзи олишга эришди. Одилбек Матёқубов каби 8 нафар шогирд тайёрлади.

Ферма мудири Юсуфбой Ҳасанов ҳақида ҳам илиқ гапларни айтди. Яйлов дарғаси оғир дамларда барча қийинчиликни зиммасига олади, тадбиркорлик, ташкилотчилик кўрсатади. Ана шундай ишбилармон кишиларнинг жонбозлиги туфайли Қўшкўпир районидаги Киров номли жамоа хўжалигида қўйчилик ривожланмоқда. Соҳадан йил сайин мўмай даромад олинаяпти. Жорий йилда қўйлар бош сони 316 тага кўпайди. Қатор ёшлар хосиятли касбни эъзозлашга аҳд қилдилар.

Ж. ЮСУПОВ.

БИР ФИКРГА КЕЛИНДИ

8 июль куни Новоогаревода СССР Президенти М. С. Горбачев билан тўққиз республика раҳбарларининг учрашуви бўлди. СССР Президентининг дунёдаги етти етакчи мамлакат раҳбарлари билан учрашиш учун Лондонга қиладиган сафари билан боғлиқ масалалар муҳокама этилди.

Шу масала юзасидан М. С. Горбачев муфассал ахборот берди. У СССРнинг жаҳон иқтисодий ҳамжамиятига узвий равишда кириши, у билан кенг миқёсда ўзаро манфаатли иқтисодий ҳамкорлик қилиши қоидаларини баён этиб берди.

Шундан кейин бўлган мунозарада РСФСР Президенти Б. Н. Ельцин, Ўзбекистон ССР Президенти И. А. Каримов, Украина ССР Бош вазири В. П. Фокин, Белоруссия ССР Олий Кенгашининг Раиси Н. И. Дементей, Қирғизистон Республикасининг Президенти А. А. Акаев, Тожикистон ССР Президенти Қ. М. Маҳкамов, Қозоғистон ССР Бош вазири У. К. Караманов, Озарбайжон Республикаси Олий Кенгашининг Раиси Э. М. Кафарова, Туркманистон ССР Бош вазири Х. А. Аҳмедов, СССР Бош вазири В. С. Павлов қатнашдилар.

Сўзга чиққан кишилар СССР Президентининг Лондонда муҳокама этиладиган муаммолар хусусида таклиф этган ёндашувларини маъқулладилар.

Амалий-ўртоқлик руҳида ўтган кенгаш натижасида мазкур масала юзасидан бир фикрга келинди.

Кенгаш тўғрисидаги батафсилроқ ахборот эълон қилинади.

(ТАСС).

Бугуннинг долзарб вазифаси

Андижон яқинидаги «Известия» давлат хўжалигида вилоят деҳқончилик-саноат мажмуи ходимларининг кенгаши бўлди. Унда хўжаликлар, корхоналар, ташкилотларнинг раҳбарлари, партия ходимлари қатнашдилар. Вилоят қишлоқ хўжалик ходимларининг, тайёрлов ва қайта ишловчи корхоналарининг ғўза парвариши ва ҳосил тўплаш, бошқа қишлоқ хўжалик маҳсулотларини етиштириш, қишлоқ хўжалик зараркунандаларига қарши кураш борасидаги вазифалари тўғрисида муфассал ҳамда қизиқарли суҳбат бўлди.

Кенгаш қатнашчилари вилоят қишлоқ меҳнаткашларига мурожаат қабул қилдилар.

Кенгашда Ўзбекистон ССР Президенти ҳузуридаги Вазирлар Маҳкамаси раисининг биринчи ўринбосари И. Ҳ. Жўрабеков, халқ депутатлари Андижон вилоят кенгашининг раиси, вилоят партия комитетининг биринчи котиби К. Х. Холмирзаев нутқ сўзладилар.

(ЎзТАГ).

ИЖТИМОИЙ ДАСТУРЛАРГА КАТТА ЭЪТИБОР БЕРАЙЛИК

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг ижтимоий-иқтисодий сиёсат комиссияси, Ўзбекистон ССР Президенти ҳузуридаги Вазирлар Маҳкамасининг қурилиш, транспорт ва алоқа мажмуи ҳамда жумҳурият халқ назорати комитетининг 9 июль куни бўлиб ўтган қўшма мажлисида телефон алоқаси хизматини жадал ривожлантириш ва жумҳурият қишлоқ аҳолисига ана шундай хизмат кўрсатишни яхшилашга доир тадбирлар мажмуи кўриб чиқилди. Мажлис Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг котиби А. Абдувосиқов раислигида ўтди.

Ўзбекистон Компартияси билан жумҳурият ҳукуматининг ҳаракат дастурида қишлоқни ижтимоий жиҳатдан қайта қуриш масалалари диққат марказида турганлиги таъкидланди. Сув таъминоти, газлаштириш сингари телефонлаштириш ҳам устивор йўналишга эга бўлди. 1991—1995 йилларда қишлоқда 250 мингта телефон аппарати ўрнатиш режалаштирилмоқда. Бу эса аҳолига алоқа воситалари ёрдамида кўрсатилаётган хизмат ҳажмини икки баравар кўпайтириш имконини беради. Фақат ўтган йилнинг ўзида шаҳарлараро тармоқларга автомат равишда чиқиш имкони бўлмаган қишлоқ телефон станцияларининг сони 62 та камайди. Жумҳурият «Радиоэлектротехприбор» концерни ҳам бу муҳим ишга фаол киришди. У Ўзбекистон ССР Алоқа вазирлиги билан ҳамжиҳатликда эҳтиёт қисмлар ва ускуналар ишлаб чиқара бошлади.

Айни вақтда, телефонлаштириш соҳасида қишлоқда рўй берган жиддий ўзгаришларга қарамай, кўпгина муаммолар ҳал қилинмай қолди. Мажлисда асосан ана шу муаммолар ҳақида гап борди. Жумладан, бир қанча манфаатдор вазирликлар ва идоралар мазкур дастурни рўёбга чиқариш учун маблағ ажратмаганликлари қайд қилинди. Бугунги кунгача янги телефон станциялари қурилиши иншоотлари бўйича атиги 27 миллион сўмлик шартномалар тузилган, уларга эса бор-йўғи 5,8 миллион сўм пул ажратиш ҳақида ҳисоб очилган.

Жумҳурият Алоқа вазирлигининг «Узбексвязьстрой» жумҳурият ишлаб чиқариш-қурилиш-монтаж бирлашмаси янги автомат телефон станцияларини ишга тушириш муддатларини барбод қилмоқда. Маблағ, материаллар ва ускуналар манбалари йўқлиги сабабли қурилиш-монтаж ишлари ҳажми камайиб кетмоқда. Ҳозир вилоят алоқа бошқармалари жойларда моддий ресурсларнинг тармоқ жамғармаларини бунёд этиш юзасидан иш олиб боришмоқда. Бироқ Бухоро, Сурхондарё ва Тошкент вилоятларида ана шу ҳисобга пул тушгани йўқ. Мазкур иш учун жавобгар бўлган кишилар ташкилий ишларни суст олиб борганликлари, улар ижтимоий дастурни тезда рўёбга чиқариш зарурлигини тушунмаганликлари таъсир қилди.

Мажлисда республикамизда оилаларни телефон аппаратлари билан таъминлаш Иттифоқимиздаги ўртача кўрсаткичдан анча орқада қолаётганлиги уқтирилди. Ҳозиргача 1600 тадан кўпроқ аҳоли кам яшайдиган манзилгоҳлар, 13 мингтадан кўпроқ савдо ва тиббиёт муассасалари, мактаблар, болалар боғчалари, маиший ва маданий йўналишдаги корхоналар телефонлаштирилмаган. Буларнинг ҳаммаси ана шу ғоят муҳим ижтимоий вазифани ҳал этишга сифат жиҳатдан янгича ёндашувларни талаб этади. Мажлис қатнашчилари ушбу дастурни жадал рўёбга чиқаришга доир аниқ ҳаракат дастурини белгиладилар, уни босқичма-босқич бажаришнинг аниқ муддатларини ишлаб чиқдилар. Қўшма мажлисда қадрлар тайёрлаш, қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш жумҳурият дастурини ишлаб чиқиш тўғрисидаги масала ҳам муҳокама қилинди. Жумҳуриятнинг иқтисодий ва сиёсий мустақиллиги шароитида ижтимоий турмушнинг барча соҳаларини бозор муносабатларига ўтказиш даврида мактабдан бошлабоқ кадрлар тайёрлашга бўлган талаблар тубдан ўзгаради. Юзага келган аҳвол жумҳуриятимизда аҳоли касбкор йўналишини ҳисобга олиб, кадрлар тайёрлаш ва улар малакасини оширишнинг давлат дастури тузилишини тақозо этмоқда.

Мажлисда Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг котиби К. Ю. Юсупов нутқ сўзлади.

(ЎзТАГ).

РЎЗНОМА БАЙРАМИ

«Хорезмская правда» рўзномаси етмиш ёшга тўлди. Шўро ҳокимиятининг дастлабки йилларида Хоразмда чиқа бошлаган бу рўзнома ўзининг бутун тарихи давомида жамоа тарғиботчиси, ташвиқотчиси ва ташкилотчиси вазифасини шараф билан бажариб келмоқда. Ҳозир, мамлакат ва жумҳурият учун мураккаб бўлган даврда у вилоят партия ташкилотининг, халқ депутатлари вилоят Кенгашининг ишончли ёрдамчиси бўлиб турибди.

Рўзноманинг байрами вилоятда кенг нишонланди. Хоразм вилоят партия комитетининг биринчи котиби, халқ депутатлари вилоят Кенгашининг раиси Р. М. Худойберганова, қорақалпоғистонлик, андижонлик, тошкентлик ҳамкасблар, Туркманистоннинг Тошҳовуз вилоятидаги журналистлар таҳририят жамоасини шонли сана билан муборакбод этдилар.

(ЎзТАГ мухбири).

• Ўзбекистон Совет Социалистик Республикасининг Қонуни

Ўзбекистон ССРнинг айрим қонун ҳужжатларига ўзгартишлар ва қўшимчалар киритиш тўғрисида

Республика қонунларини такомиллаштириш мақсадида Ўзбекистон Совет Социалистик Республикаси Олий Кенгаши **қарор қилади:**

I. 1959 йил 21 майдаги Ўзбекистон ССР Қонуни билан тасдиқланган Ўзбекистон ССРнинг Жиноят кодексига (Ўзбекистон ССР Олий Советининг Ведомостлари, 1959 йил, № 6, 2-модда) қуйидаги ўзгартишлар ва қўшимчалар киритилсин:

1. Кодекс қуйидаги мазмунда бўлган 141^{2} ва 147^{2}-моддалар билан тўлдирилсин:

«141^{2}-модда. **Ўзбекистон ССР Давлат тилига ёки СССР халқларининг бошқа тилларига душманликни ёки менсимай муносабатда бўлишни тарғиб қилиш**

Ўзбекистон ССРнинг Давлат тилига ёки СССР халқларининг бошқа тилларига нисбатан душманликни ва менсимасликни тарғиб қилиш, шунингдек, гражданларнинг тилни танлаш ва ундан фойдаланиш ҳуқуқларини бузганлик, агар бундай хатти-ҳаракатлар маъмурий жазо чораси қўлланилганидан кейин бир йил ичида содир этилса, —

бир йилгача муддатга ахлоқ тузатиш ишларига ҳукм қилиш ёки уч юз сўмдан беш юз сўмгача жарима солиш билан жазоланади.

Илгари шундай ҳаракатлар учун ҳукм қилинган шахс томонидан, ёки бир гуруҳ шахсларнинг олдиндан тил бириктириши йўли билан ёхуд техника воситаларидан, матбаа маҳсулотлари ва оммавий ахборот воситаларидан, фойдаланган ҳолда Ўзбекистон ССР Давлат тилига ёки СССР халқларининг бошқа тилларига нисбатан душманликни ва менсимасликни тарғиб қилиш, —

икки йилгача муддатта озодликдан маҳрум қилиш ёки шу муддатга ахлоқ тузатиш ишларига ҳукм этиш, ё бўлмаса беш юз сўмдан минг сўмгача жарима солиш билан жазоланади».

«147^{2}-модда. **Динга нисбатан муросасизлик**

Динга нисбатан муросасизлик, яъни жамоат тартибини бузиш, ибодатхоналарни ғайриқонуний равишда эгаллаб олиш билан боғлиқ ҳолда диний эътиқодга нисбатан душманларча муносабатда бўлишда ўз ифодасини топган хатти-ҳаракатларни қасддан содир этганлик, худди шунингдек динга нисбатан муросасизликни тарғиб ва ташвиқ қилганлик, —

уч йилгача муддатга озодликдан маҳрум этиш ёки икки йилгача муддатга ахлоқ тузатиш ишига ҳукм қилиш ёхуд уч минг сўмгача жарима солиш билан жазоланади. Динга нисбатан муросасизлик, зўрлик ишлатиш, қирғин солиш бу хатти-ҳаракатларга вояга етмаганларни жалб этиш билан боғлиқ бўлса, ёки бошқа оғир оқибатларга олиб келса —

уч йилдан ўн йилгача муддатга озодликдан маҳрум этиш билан жазоланади».

2. 7^{1}-модданинг иккинчи қисми «айбни оғирлаштирадиган ҳолатларда талончилик қилиш (115-модданинг иккинчи, учинчи ва тўртинчи қисмлари; 126-модданинг иккинчи, учинчи ва тўртинчи қисмлари)» деган сўзлардан кейин «айбни оғирлаштирадиган ҳолатларда давлат, кооператив ёки жамоат мулкига нисбатан тамагирлик қилганлик (115^{1}-модданинг иккинчи ва учинчи қисмлари)» деган сўзлар билан: «давлат ёки жамоат мулкини ёхуд гражданларнинг шахсий мулкини айбни оғирлаштирадиган ҳолатларда қасддан нобуд қилиш ёки унга зарар етказиш (122-модданинг иккинчи қисми; 133-модданинг иккинчи қисми)» деган сўзларидан кейин «айбни оғирлаштирадиган ҳолатларда ўғирлик қилганлик (125-модданинг иккинчи, учинчи ва тўртинчи қисмлари); айбни оғирлаштирадиган ҳолатларда гражданларнинг шахсий мулкига нисбатан тамагирлик қилганлик (128-модданинг иккинчи ва учинчи қисмлари)» деган сўзлар билан: «ашаддий ёки ўта ашаддий хулиганлик қилиш (204-модданинг иккинчи ва учинчи қисмлари)» деган сўзлардан кейин «айбни оғирлаштирадиган ҳолатларда транспорт воситаларини олиб қочганлик (209^{2}-модданинг иккинчи ва учинчи қисмлари)» деган сўзлар билан тўлдирилсин.

3. 23^{1}-моддада:

биринчи қисмининг биринчи банди «гаров тариқасида ушлаш (110^{1}модда)» деган сўзлардан кейин «айбни оғирлаштирадиган ҳолатларда давлат, кооператив ёки жамоат мулкига нисбатан тамагирлик қилганлик (115^{1}-модданинг иккинчи ва учинчи қисмлари)» деган сўзлар билан; «давлат, жамоат мол-мулкини ва гражданларнинг шахсий мол-мулкини эгаллаб олиш мақсадида айбни оғирлаштирадиган ҳолатларда босқинчилик қилганлик (116-модданинг иккинчи қисми; 127-модданинг иккинчи ва учинчи қисмлари)» деган сўзлардан кейин «айбни оғирлаштирадиган ҳолатларда гражданларнинг шахсий мулкига нисбатан тамагирлик қилганлик (128-модданинг иккинчи ва учинчи қисмлари)» деган сўзлар билан; милиция ходимининг ҳаётига тажовуз қилганлик (194^{1}-модда); милиция ходимини қасддан ўлдириш (194^{4}-модда) деган сўзлардан кейин «айбни оғирлаштирадиган ҳолатларда транспорт воситаларини олиб қочганлик (209^{2}-модданинг иккинчи ва учинчи қисмлари)» деган сўзлар билан тўлдирилсин;

биринчи қисмининг иккинчи банди «давлат ёки жамоат мулкини айбни оғирлаштирадиган ҳолатларда талон-торож қилганлик (114-модданинг иккинчи, учинчи ва тўртинчи қисмлари; 115-модданинг иккинчи, учинчи ва тўртинчи қисмлари; 117-модданинг иккинчи ва учинчи қисмлари; 118-модданинг иккинчи ва учинчи қисмлари; 119-модданинг иккинчи ва учинчи қисмлари; 119^{1}-модда)» деган сўзлардан кейин «айбни оғирлаштирадиган ҳолатларда давлат, кооператив ёки жамоат мулкига нисбатан тамагирлик қилганлик (115^{1}-модданинг иккинчи ва учинчи қисмлари) деган сўзлар билан; «айбни оғирлаштирадиган ҳолатларда қилинган ўғирлик, талончилик ёки фирибгарлик 125-модданинг иккинчи ва учинчи қисмлари; 126-модданинг иккинчи ва учинчи қисмлари; 129-модданинг иккинчи ва учинчи қисмлари» деган сўзлардан кейин «айбни оғирлаштирадиган ҳолатларда гражданларнинг шахсий мулкига нисбатан тамагирлик қилганлик (128-модданинг иккинчи ва учинчи қисмлари)» деган сўзлар билан; «алоҳида ашаддий хулиганлик (204-модданинг учинчи қисми)» деган сўзлардан кейин «транспорт воситаларини олиб қочганлик (209^{2}-модда) деган сўзлар билан тўлдирилсин.

4. 50^{4}-модданинг учинчи банди «гаров тариқасида ушлаш (110^{1}-модда)» деган сўзлардан кейин «айбни оғирлаштирадиган ҳолатларда давлат, кооператив ва жамоат мулкига нисбатан тамагирлик қилганлик (115^{1}-модданинг учинчи қисми)» деган сўзлар билан; «давлат ёки жамоат мулкини жуда кўп миқдорда талон-торож қилганлик (119^{1}-модда)» деган сўзлардан кейин «айбни оғирлаштирадиган ҳолатларда қилинган ўғирлик (125-модданинг иккинчи ва учинчи қисмлари); айбни оғирлаштирадиган ҳолатларда гражданларнинг шахсий мулкига нисбатан тамагирлик қилганлик (128-модданинг учинчи қисми)» деган сўзлар билан; «алоҳида ашаддий хулиганлик (204-модданинг учинчи қисми)» деган сўзлардан кейин «айбни огирлаштирадиган ҳолатларда транспорт воситаларини олиб қочганлик (209^{2}-модданинг учинчи қисми)» деган сўзлар билан тўлдирилсин.

5. 125, 126 ва 127-моддалар қуйидаги таҳрирда баён этилсин:

«125-модда **Ўғирлик**

Гражданларнинг мол-мулкини яширинча талон-торож қилиш (ўғирлик) —

уч йилгача муддатга озодликдан маҳрум қилиш ёки икки йилгача муддатга ахлоқ тузатиш ишларига ҳукм этиш ёки уч юз сўмдан минг сўмгача жарима солиш билан жазоланади.

Такроран ёки бир гуруҳ шахслар томонидан олдиндан тил бириктириб содир этилган ёхуд жабрланувчига катта зарар етказган ўғирлик, шунингдек, чорва молини ўғирлаганлик, —

уч йилдан олти йилгача муддатга озодликдан маҳрум этиб, мол- мулкини мусодара қилиш билан ёки мусодара қилмай, жазоланади.

Уй-жойга кириб ўғирлик қилиш, —

беш йилдан етти йилгача муддатга озодликдан маҳрум этиб, мол-мулкини мусодара қилиш билан жазоланади.

Алоҳида хавфли рецидивист томонидан содир қилинган ўғирлик, —

етти йилдан ўн йилгача муддатга озодликдан маҳрум этиб, мол-мулкини мусодара қилиш билан жазоланади.

Эслатма: 125, 126, 128 ва 129-моддаларда такроран содир этилган жиноят дейилганида ана шу моддаларда ёки ушбу Кодекснинг 67, 114, 115, 115^{1}, 116, 117, 118, 119, 119^{1}, 127, 210^{1}, 216^{1}, 216^{3}-моддаларида назарда тутилган жиноятлардан бирини аввал содир этган шахс томонидан содир этилган жиноят назарда тутилади.

126-модда. **Талончилик**

Гражданларнинг мол-мулкини очиқдан-очиқ талон-торож қилиш (талончилик) —

беш йилгача муддатга озодликдан маҳрум қилиш ёки бир йилдан икки йилгача муддатга ахлоқ тузатиш ишларига ҳукм этиш билан жазоланади.

Такроран ёки бир гуруҳ шахслар томонидан олдиндан тил бириктириб ё бўлмаса жабрланувчининг ҳаёти ёинки соғлиғи учун хавфли бўлмаган зўрлик ишлатиб ёхуд шундай зўрлик ишлатиш билан қўрқитиб содир этилган, шунингдек жабрланувчига анча зарар етказган талончилик, —

беш йилдан саккиз йилгача муддатга озодликдан маҳрум этиб, мол-мулкини мусодара қилиш билан ёки мусодара қилмай жазоланади.

Уй-жойга кириб талончилик қилганлик, —

беш йилдан ўн йилгача муддатга озодликдан маҳрум этиб, мол-мулкини мусодара қилиш билан ёки мусодара қилмай жазоланади.

Алоҳида хавфли рецидивист томонидан содир қилинган талончилик, —

етти йилдан ўн икки йилгача муддатга озодликдан маҳрум этиб, мол-мулкини мусодара қилиш билан жазоланади.

127-модда. **Босқинчилик**

Гражданларнинг мол-мулкини эгаллаб олиш мақсадида жабрланувчининг ҳаёти ва соғлиғи учун хавфли бўлган зўрлик ишлатиб ёки шундай зўрлик ишлатиш билан қўрқитиб тажовуз қилганлик (босқинчилик) —

уч йилдан ўн йилгача муддатга озодликдан маҳрум этиб, мол-мулкини мусодара қилиш билан ёки мусодара қилмай жазоланади.

Бир гуруҳ шахслар томонидан олдиндан тил бириктириб ёки қурол, шунингдек, қурол ўрнида фойдаланиладиган бошқа ашёларни ишлатиб ё уй-жойга кириб, ёхуд гражданлар мол-мулкини, давлат, кооператив ёки жамоат мулкини, ёинки ўқ отар қуролни, ё ўқ-дориларни, портловчи моддаларни, кучли таъсир этувчи ёки заҳарли моддаларни, наркотик моддаларни эгаллаб олиш мақсадида аввал жиноят содир этган шахс томонидан содир этилган босқинчилик, шунингдек, бандитлик, —

етти йилдан ўн икки йилгача муддатга озодликдан маҳрум этиб, мол-мулкини мусодара қилиш билан ёки мусодара қилмай жазоланади.

Алоҳида хавфли рецидивист томонидан ёки оғир тан жароҳатлари етказиб содир қилинган босқинчилик, —

саккиз йилдан ўн беш йилгача муддатга озодликдан маҳрум этиб, мол-мулкини мусодара қилиш билан жазоланади».

6. 169-моддада:

биринчи қисм «талончилик қилиш (115-модданинг биринчи қисми; 126 модданинг биринчи қисми)» деган сўзлардан кейин «айбни оғирлаштирадиган ҳолатларда давлат, кооператив ёки жамоат мулкига нисбатан тамагирлик қилганлик (115^{1}-модданинг биринчи қисми)» деган сўзлар билан; «транспорт воситаларини бошқарувчи шахслар транспорт ҳаракати хавфсизлиги ва транспортдан фойдаланиш қоидаларини айбни оғирлаштирадиган ҳолатларда бузиши (208-модданинг иккинчи ва учинчи қисмлари)» деган сўзлардан кейин «транспорт воситаларини олиб қочганлик (209^{2} модданинг биринчи қисми)» деган сўзлар билан тўлдирилсин;

иккинчи қисм «айбни оғирлаштирадиган ҳолатларда талончилик қилиш (115-модданинг иккинчи, учинчи ва тўртинчи қисмлари; 126-модданинг иккинчи, учинчи ва тўртинчи қисмлари)» деган сўзлардан кейин «айбни оғирлаштирадиган ҳолатларда давлат, кооператив ёки жамоат мулкига нисбатан тамагирлик қилганлик (115^{1}-модданинг иккинчи ва учинчи қисмлари)» деган сўзлар билан; уй-жойга кириб гражданларнинг шахсий мулкини ўғирлаганлик ёки алоҳида хавфли рецидивист томонидан содир этилган ўғирлик (125-модданинг учинчи ва тўртинчи қисмлари)» деган сўзлардан кейин «айбни оғирлаштирадиган ҳолатларда гражданларнинг шахсий мулкига нисбатан тамагирлик қилганлик (128-модданинг иккинчи ва учинчи қисмлари)» деган сўзлар билан; «милиция ходими ёки халқ дружиначиси жамоат тартибини муҳофаза қилиш юзасидан ўз хизмат ёки ижтимоий фаолиятини бажариб турган вақтда унинг ҳаётига тажовуз қилганлик (194^{1}-модда)» деган сўзлардан кейин «транспорт воситаларини олиб қочганлик (209^{2}-модданинг иккинчи ва учинчи қисмлари)» деган сўзлар билан тўлдирилсин.

7. 170-модда «айбни оғирлаштирадиган ҳолатларда талончилик қилиш (115-модданинг учинчи ва тўртинчи қисмлари; 126-модданинг учинчи ва тўртинчи қисмлари)» деган сўзлардан кейин «айбни оғирлаштирадиган ҳолатларда давлат, кооператив ёки жамоат мулкига нисбатан тамагирлик қилганлик (115^{1}-модданинг иккинчи ва учинчи қисмлари)» деган сўзлар билан: «гражданларнинг шахсий мулки алоҳида хавфли рецидивист томонидан ўғирланиши (125-модданинг тўртинчи қисми)» деган сўзлардан кейин «айбни оғирлаштирадиган ҳолатларда гражданларнинг мулкига нисбатан тамагирлик қилганлик (128-модданинг иккинчи ва учинчи қисмлари)» деган сўзлар билан; «милиция ходими ёки халқ дружиначиси жамоат тартибини муҳофаза қилиш юзасидан ўз хизмат ёки ижтимоий фаолиятини бажариб турган вақтда унинг ҳаётига тажовуз қилганлик (194^{4}-модда)» деган сўзлардан кейин «транспорт воситаларини олиб қочганлик 209^{2}-модда)» деган сўзлар билан тўлдирилсин.

II. 1985 йил 13 декабрдаги Ўзбекистон ССР Қонуни билан тасдиқланган Ўзбекистон ССРнинг Маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги кодексига (Ўзбекистон ССР Олий Советининг Ведомостлари, 1985 йил, № 35, 411-модда) қуйидаги қўшимчалар ва ўзгартишлар киритилсин.

1. Кодекс қуйидаги мазмунли 42^{1}, 42^{2}, 157^{1}, 187^{5}, 205^{1}, моддалар билан тўлдирилсин:

42^{1}-модда. **Гражданларнинг тил танлаш ва ундан фойдаланиш ҳуқуқларини бузиш.**

Гражданларнинг тарбиялаш ва таълим беришда эркин тил танлашдан иборат конституциявий ҳуқуқларини бузиш, тилдан фойдаланишида тўсқинлик қилиш ва чеклаш —

гражданларга эллик сўмгача ва мансабдор шахсларга юз сўмгача жарима солишга ёки икки ойгача муддатга ахлоқ тузатиш ишларига ҳукм қилишга сабаб бўлади.

«42^{2}-модда. **Мансабдор шахснинг тилни билмаслигини асос қилиб, гражданларнинг аризалари, шикоятлари ва таклифларини қабул қилиш ва қараб чиқишдан бош тортиши**

Мансабдор шахснинг Ўзбекистон ССР Давлат тилини ёки СССР халқларининг бошқа тилларини билмасликни асос қилиб гражданларнинг аризалари, шикоятлари ёки таклифларини қабул қилиш ва қараб чиқишдан бош тортиши, —

юз сўмгача жарима солишга сабаб бўлади».

«157^{1}-модда. **Кўрсатиладиган алоқа хизмати сифатига доир нормалар ва давлат тармоқ стандартларини бузганлик**

Кўрсатиладиган алоқа хизмати сифатига доир нормалар ва давлат тармоқ стандартларини, умумдавлат алоқа тармоғи билан боғланадиган симли электр алоқаси воситаларининг, радио электрон воситалари радионурланишлари ва республика ҳудудида фойдаланиладиган юқори частотали қурилмаларнинг параметрларини бузганлик, —

Мансабдор шахсларга юз сўмдан икки юз сўмгача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади».

«187^{5}-модда. **Мансабдор шахсларнинг депутатлар олдидаги ўз вазифаларини бажармаслиги ва депутатлик фаолияти кафолатларнин бузиш**

Давлат ва жамоат идоралари, корхоналар, муассасалар ва ташкилотлар мансабдор шахсларнинг депутат олдидаги ўз вазифаларини бажармаслиги, унинг ишига тўсқинлик қилиши, унга атайлаб сохта маълумот бериши, депутатлик фаолияти кафолатларини бузиши, —

икки юз сўмдан беш юз сўмгача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Маъмурий жазо чоралари қўлланилганидан кейин бир йил давомида худди шундай хатти-ҳаракатларни такроран содир этганлик, —

беш юз сўмдан минг сўмгача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади».

«205^{1}-модда. **Давлат идораси ёки бошқа идоранинг ишга жойлаштириш тўғрисидаги фармойишини бажармаслик**

Ишга қабул қилиш ва ишдан бўшатиш ҳуқуқидан фойдаланувчи мансабдор шахс томонидан бўш иш жойлари мавжуд бўла туриб, ишга жойлаштириладиган шахсларни иш билан таъминлаш вазифаси қонунларга мувофиқ зиммаларига юклатилган идоралар — халқ депутатлари маҳаллий Совети ижроия қўмитасининг ёки вояга етмаганлар ишлари комиссиясининг фармойишини ёхуд бошқа идоранинг қарорини бажармаслик, —

юз сўмдан уч юз сўмгача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади».

2. 42^{1} ва 42^{2}-моддаларда кўзда тутилган маъмурий ҳуқуқбузарликларга доир протоколлар халқ депутатлари маҳаллий Советлари ижроия қўмиталарининг тегишли ваколати бўлган мансабдор шахслари, жамоат ташкилоти ёки ижтимоий ташаббускор идора вакиллари томонидан, 187^{5} ва 205^{1}-моддаларда назарда тутилган маъмурий ҳуқуқбузарликларга доир протоколлар эса халқ депутатлари маҳаллий Советлари ижроия қўмиталарининг тегишли ваколати бўлган мансабдор шахслари томонидан тузилади.

3. 157-моддада:

— модданинг номи ва биринчи қисми қуйидаги таҳрирда баён этилсин:

«157-модда. **Радиоэлектрон воситалар ва юқори частотали қурилмаларни харид қилиш (бировга бериш), лойиҳалаш, қуриш (ўрнатиш) ҳамда улардан фойдаланишнинг белгиланган тартибини бузганлик**

Корхона, муассаса ва ташкилотларнинг мансабдор шахслари томонидан республика ҳудудида радиоэлектрон воситалар ва юқори частотали қурилмаларни харид қилиш (бировга бериш), лойиҳалаш, қуриш (ўрнатиш) ҳамда улардан фойдаланишнинг белгиланган тартибини, шунингдек радиочастоталардан фойдаланиш қоидалари, радионурланиш нормалари ва радио қабул қилишга йўл қўйиш мумкин бўлган саноат тўсиқлари нормаларини бузганлик, —

эллик сўмдан юз сўмгача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади»;

иккинчи қисмнинг жазо белгиловчи банди қуйидаги таҳрирда баён этилсин:

«юз сўмдан икки юз сўмгача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади».

4. Мазкур Кодекснинг 232-моддаси «187^{4}» рақамларидан кейин «187^{5}» рақамлари, «189» рақамларидан кейин «205^{1}» рақамлари билан тўлдирилсин.

5. 253-модда қуйидаги таҳрирда баён этилсин:

«253-модда. **СССР Алоқа министрлиги системаси Давлат электр алоқаси инспекцияси ва Ўзбекистон ССР Алоқа министрлиги системаси Давлат алоқа инспекцияси органлари**

СССР Алоқа министрлиги системаси Давлат электр алоқаси инспекцияси ва Ўзбекистон ССР Алоқа министрлиги, Давлат алоқа инспекцияси органлари ушбу Кодекснинг 157 ва 157^{1}-моддаларида назарда тутилган маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги ишларни кўриб чиқадилар.

Ушбу модданинг биринчи қисмида кўрсатилган органлар номидан маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги ишларни кўриб чиқиш ва маъмурий жазо бериш ҳуқуқига СССР Алоқа министрлиги Давлат электр алоқаси инспекциясининг бошлиғи, Ўзбекистон ССР Алоқа министрлиги Давлат электр алоқаси инспекциясининг бошлиғи, Ўзбекистон ССР Алоқа министрлиги системаси Давлат алоқа инспекциясининг бошлиғи, шунингдек Қорақалпоғистон, вилоятлар ва Тошкент шаҳар давлат электр алоқаси инспекцияларининг бошлиқлари ҳамда Қорақалпоғистон, вилоятлар ва Тошкент шаҳар давлат алоқа инспекцияларининг бошлиқлари ҳақлидирлар».

6. 268-модданинг биринчи қисми «147» рақамларидан кейин «176^{1}—176^{3}» рақамлари билан тўлдирилсин.

7. 272-модданинг биринчи банди «милиция ходими ёки халқ дружиначисининг, шунингдек ҳарбий хизматчининг қонуний фармойиши ёки талабига қасддан бўйсунмаган» сўзларидан кейин «судга ҳурматсизлик қилган» деган сўзлар билан тўлдирилсин.

8. 278-модданинг иккинчи қисми «171» рақамларидан кейин «176^{1}—176^{3}» рақамлари билан тўлдирилсин.

9. 288-модданинг иккинчи қисми «173» рақамларидан кейин «176^{1}—176^{3}» рақамлари билан тўлдирилсин.

10. 336-модданинг биринчи қисмидаги «177-моддасида» деган сўзлар «176^{1}, 177-моддаларида» деган сўзлар билан алмаштирилсин.

III. 1971 йил 17 декабрдаги Ўзбекистон ССР Қонуни билан тасдиқланган Ўзбекистон ССР Меҳнат қонунлари кодексига (Ўзбекистон ССР Олий Советининг Ведомостлари, 1971 йил, № 34, 322-модда) қуйидаги ўзгартишлар ва қўшимчалар киритилсин:

1. 22-модда қуйидаги мазмунли иккинчи қисм билан тўлдирилсин:

«Халқ депутати эгаллаб турган лавозимда вақтинча ишлаб туриш учун қабул қилинган ходим билан муддатли меҳнат шартномаси тузилади ва у депутат илгариги ишига қайтгач, бекор қилинади».

2. 36-модда биринчи қисмининг иккинчи бандидаги «(22-модданинг 2 ва 3-бандлари)» деган сўзлар «(22-модданинг 2, 3-бандлари ва иккинчи қисми)» деган сўзлар билан алмаштирилсин:

3. 80-модда қуйидаги мазмунли иккинчи қисм билан тўлдирилсин:

«Ўзбекистон ССР халқ депутатига ҳар йили 36 иш кунига тенг ҳақ тўланадиган отпуска берилади, қонунларда бундан ҳам узоқроқ отпускалар кўзда тутилган ҳоллар бундан мустаснодир. Отпускага ҳақ тўлаш тартиби Ўзбекистон ССР Олий Совети томонидан белгиланади».

4. 127-модда қуйидаги таҳрирда баён этилсин:

«127-модда. **Депутатлик вазифаларини бажариш чоғида ишчи ва хизматчиларга бериладиган кафолатлар**

Олий Советнинг ёки халқ депутатлари маҳаллий Советининг сессиялари вақтида, шунингдек қонунда назарда тутилган бошқа ҳолларда депутатлик фаолиятини амалга ошириш учун депутат ишлаб чиқариш ёки хизмат вазифаларини бажаришдан озод қилинади ва унинг депутатлик фаолияти билан боғлиқ харажатлари тегишли давлат бюджети ёки маҳаллий бюджет маблағлари ҳисобидан қопланади.

Ўзбекистон ССРда халқ депутати ўз ваколатлари даврида Советнинг, сессиялар оралиғидаги даврда эса унинг раёсатининг розилигини олдиндан олмасдан туриб, маъмуриятнинг ташаббусқ билан корхона, муассаса ёки ташкилотдаги ишидан бўшатилиши, колхоздан, бошқа кооперативдан, ўқув юртидан чиқарилиши ёки интизомий жазо тариқасида кам ҳақ тўланадиган ишга ўтказилиши мумкин эмас.

Ишлаб чиқариш ёки хизмат вазифаларини бажаришдан озод этилган халқ депутатининг Совет ёки унинг идораларида ишлаган вақти умумий ва узлуксиз иш, хизмат стажи, аввалги ихтисоси бўйича иш стажига қўшиб ҳисобланади».

IV. Ўзбекистон ССРнинг 1963 йил 23 мартдаги Қонуни билан тасдиқланган Ўзбекистон ССР Гражданлик кодексига (Ўзбекистон ССР Олий Советининг Ведомостлари, 1963 йил, №9, 30-модда) қуйидаги ўзгартишлар ва қўшимчалар киритилсин;

1. Кодекс қуйидаги мазмунда бўлган 119^{1} ва 258^{2}-моддалар билан тўлдирилсин:

«119^{1}-модда. **Гражданлар эгалигида бўлиши мумкин бўлмаган мол-мулк**

Гражданлар эгалигида бўлиши мумкин бўлмаган мол-мулкка қуйидагилар киради:

қурол-яроғ, шу жумладан ўқ отар қуроллар (силлиқ стволли ов милтиқлари, спорт, шунингдек белгиланган тартибда рўйхатдан ўтказилган мукофот қуроллари бундан мустасно), ўқ-дорилар ва ҳарбий техника;

тиғли қурол (тақиб юриш миллий урф бўлган ёки ов мақсадига мўлжалланганлари бундан мустаснодир);

портловчи моддалар ва пиротехника буюмлари;

радиоактив моддалар ва материаллар, таркибида шу модда ва материаллар бўлган асбоблар ва ускуналар, ион ва рентген нурларини тарқатувчи манбалар, шунингдек рентген ва ультратовуш қурилмалари;

наркотик, бактериологик, биологик, асабга таъсир этувчи, кучли таъсир кўрсатувчи кимёвий ва заҳарли моддалар ҳамда воситалар, врач кўрсатмасига кўра қўлланадиган дори-дармонлар бундан мустасно;

фаол ҳимоя чоғида ва ички ишлар органлари ҳамда ички қўшинлар ўз зиммаларига юклатилган вазифаларни бажариш учун амалга оширадиган актив оперцаияларни таъминлашда ишлатиладиган махсус воситалар;

мудофаа объектлари, граждан мудофаасининг ҳимоя иншоотлари, махсус техника, фақат давлат ҳамда жамоат хавфсизлиги манфаатлари йўлида фойдаланиладиган ускуна ва бошқа мол-мулклар.

Гражданлар эгалигида бўлиши мумкин бўлмаган мол-мулкни ғайриқонуний тарзда сотиб олган, сақлаган, олиб юрган, тайёрлаган ёки сотган гражданлар амалдаги қонунларга мувофиқ жавобгар бўладилар».

258^{2}-модда. **Енгил ва юк автомобилларининг, улар тиркамаларининг, автобуслар, тракторлар ва кажавали оғир мотоциклар олди-сотди шартномасининг шакли**

Енгил ва юк автомобилларининг, улар тиркамаларининг, автобуслар, тракторлар ва кажавали оғир мотоциклларнинг олди-сотди шартномаси нотариус томонидан ҳужжатлаштирилган бўлиши керак.

Бу талабга риоя этмаслик ушбу Кодекснинг 52-моддасида кўзда тутилган қоидаларнинг қўлланишига сабаб бўлади».

2. 442-модданинг учинчи қисми қуйидаги таҳрирда баён этилсин:

«Воситачи дўконлар совет гражданлари, СССР ҳудудида доимий яшайдиган чет эл гражданлари, гражданлиги бўлмаган шахслар, шунингдек СССР ҳудудида вақтинча яшаб турган чет эл гражданлари билан улардан янги, шунингдек ишлатилган кенг истеъмол буюмлари ва уй-рўзғор анжомлари, бадиий буюмлар, амалий санъат буюмлари, шунингдек антиквар буюмларни олиб, чакана савдо тартибида сотиш тўғрисида (воситачи дўконлар томонидан сотиш учун қабул қилиниши махсус қоидалар билан ман этилган буюмлар бундан мустаснодир, ушбу Кодекснинг 461-моддаси) воситачилик шартномасини тузадилар».

3. 449-модда қуйидаги таҳрирда баён этилсин:

«449-модда. **Воситачи томонидан сотиладиган буюмларнинг баҳоси**

Воситачи дўкон томонидан қабул қилинган буюмларнинг баҳосини улар қай даражада эскиганидан қатъи назар комитет белгилайди.

Антиквар ва ноёб буюмларнинг ҳамда санъат асарларининг сотилиш баҳоси махсус нарх-наво бўйича воситачи дўкон томонидан белгиланади.

Қимматбаҳо металлардан, қимматбаҳо ва ярим қимматбаҳо тошлардан ясалган заргарлик буюмлари, қопламаси қимматбаҳо металлардан бўлган соатларнинг сотилиш баҳоси амалдаги давлат чакана нархларини, буюмнинг сифати ва харидоргирлигини ҳисобга олган ҳолда белгиланади.

Қоидаларда (ушбу Кодекснинг 461-моддаси) белгиланган муддатда сотилмаган буюмнинг баҳоси комитет билан келишилган ҳолда воситачи томонидан қайта баҳоланиши лозим.

Воситачилик асосларида сотиш учун матлубот кооперацияси ташкилоти томонидан колхозлардан қабул қилиб олинган ортиқча қишлоқ хўжалик маҳсулотларини сотиш баҳоси томонларнинг ўзаро келишувига кўра белгиланади».

V. Ўзбекистон ССРнинг 1969 йил 6 июндаги Қонуни билан тасдиқланган Ўзбекистон ССРнинг Никоҳ ва оила тўғрисидаги Кодексига (Ўзбекистон ССР Олий Советининг Ведомостлари, 1969 йил, №16, 142-модда; 1983 йил, №10, 165-модда) қуйидаги қўшимчалар ва ўзгартишлар киритилсин:

1. Кодекс қуйидаги мазмунда бўлган 77^{1}-модда билан тўлдирилсин:

«77^{1}-модда. **Исми, ота исми ва фамилиянинг ёзилиши**

Боланинг исми, ота исми ва фамилияси ота-онанинг хоҳишига кўра ҳамда миллий-тарихий анъаналарни ҳисобга олган ҳолда бир ёки бир неча сўзлар билан ёзилиши мумкин.

Ўзбек исмлари, ота исми ва фамилиялари бошқа тилларда ёзилганида уларнинг асл (бирламчи) ёзилиши сақланиб қолади. Ўзбек исмлари, ота исмлари ва фамилияларини ёзиш ўзбек тилининг талаффуз мезонларига бўйсунади».

2. 76-модданинг биринчи қисми «Ота-онасининг ихтиёри билан, миллатидан қатъи назар, болага бувасининг ёки отасининг исми фамилия қилиб берилиши мумкин» деган сўзлар билан тўлдирилсин.

3. 77-модда қуйидаги мазмунда бўлган учинчи қисм билан тўлдирилсин:

«Ўзбек миллий анъаналарига кўра боланинг исмига ота-онасининг хоҳиши билан «хон», «жон», «бек», «бону», «биби», «ой», «хўжа» ва бошқа қўшимчалар қўшиб ёзилиши, ота исми эса — отасининг исмига «ўғли», «қизи» сўзлари, «ий», «зода» қўшимчалари қўшилган ҳолда ёзилиши мумкин».

4. 146-модданинг биринчи қисми қуйидаги таҳрирда баён этилсин:

«фарзандликка олувчининг илтимосига кўра фарзандликка олиш тўғрисида қарор чиқарилаётганида фарзандликка олинувчига фамилия фарзандликка олувчининг исми бўйича ёхуд фарзандликка олувчи отасининг исми бўйича берилиши ёки унга фарзандликка олувчининг фамилияси бўйича — фамилия ҳамда исми бўйича — ота исми берилиши мумкин. Бола аёл киши томонидан фарзандликка олинганда унга аёлнинг фамилияси бўйича фамилия берилади, шунингдек унинг кўрсатишига биноан ота исми берилиши мумкин. Фарзандликка олаётган шахснинг илтимосига кўра боланинг исми ҳам ўзгартирилиши мумкин».

VI. Ўзбекистон ССРнинг 1963 йил 23 мартдаги Қонуни билан тасдиқланган Ўзбекистон ССРнинг Гражданлик-процессуал Кодексига (Ўзбекистон ССР Олий Советининг Ведомостлари, 1963 йил, № 9, 31-модда) қуйидаги ўзгартишлар ва қўшимчалар киритилсин:

1. 5-модда биринчи қисмининг 3-банди «бошқа жамоат ташкилотлари» деган сўзлардан кейин «меҳнат коллективлари» деган сўзлар билан тўлдирилсин.

2. 44-модданинг биринчи қисми «бошқа жамоат ташкилотлари» деган сўзлардан кейин «меҳнат коллективлари» деган сўзлар билан тўлдирилсин.

3. 47-модданинг 8-банди қуйидаги таҳрирда баён этилсин:

«8) давлат бошқарув органининг раҳбари ёки мансабдор шахс ёхуд тобелик тартибида юқори турувчи органлар вакил қилган шахслар ушбу Кодекснинг 24^{1}-бобида қайд этилган ишлар бўйича».

4. 48-модданинг тўртинчи қисми «ва бошқа жамоат ташкилотларининг вакиллари (шу Кодекснинг 47-моддаси)» деган сўзлардан кейин «меҳнат коллективларининг вакиллари» деган сўзлар билан тўлдирилсин.

5. 72-модданинг иккинчи қисмидаги ва 78-модданинг иккинчи қисмидаги «10 сўмгача» деган сўзлар «30 сўмгача» деган сўзлар билан алмаштирилсин.

6. 83-модданинг иккинчи қисми қуйидаги таҳрирда баён этилсин:

«эксперт суд мажлисига келишдан атайлаб бош тортганлиги учун суд ўн беш суткагача муддатга маъмурий ҳибсга олиш ёки юз сўмгача миқдорда жарима солиш орқали уни маъмурий жазога тортишга ҳақлидир».

7. 88-модда қуйидаги таҳрирда баён этилсин:

«88-модда. **Давлат божининг миқдори**

Даъво аризаларидан, давлат бошқарув органлари ва мансабдор шахсларнинг ғайриқонуний хатти-ҳаракатлари устидан қилинган шикоятлардан, алоҳида тартибда кўриладиган ишлар устидан судга бериладиган аризалар (шикоятлар)дан, судларнинг қарорлари устидан кассация тартибда бериладиган шикоятлардан, шунингдек судлар томонидан бериладиган ҳужжатларнинг нусхалари учун қуйидаги миқдорда давлат божи олинади:

1) даъво қиймати юз сўмгача бўлган даъво аризаларидан — беш сўм;

2) даъво қиймати юз сўмдан ортиқ ва беш юз сўмгача бўлган даъво аризаларидан — даъво қийматининг олти фоизи;

3) даъво қиймати беш юз сўмдан ортиқ ва минг сўмгача бўлган даъво аризаларидан — даъво қийматининг саккиз фоизи;

4) даъво қиймати минг сўмдан ортиқ бўлган даъво аризаларидан — даъво қийматининг ўн фоизи;

(Давоми учинчи бетда).

Ўзбекистон ССРнинг айрим қонун ҳужжатларига ўзгартишлар ва қўшимчалар киритиш тўғрисида

(Давоми. Боши иккинчи бетда).

5) колхозларнинг ва колхозлараро ташкилотларнинг давлат, кооператив ва бошқа жамоат корхоналари, муассасалари ва ташкилотлари билан, шунингдек ўзаро низолари бўйича берилган даъво аризаларидан — бож ушбу модданинг 1—4 бандларига мувофиқ даъво қиймати бўйича белгиланади;

6) гражданларнинг ҳуқуқларига путур етказаётган давлат бошқарув органларининг ва мансабдор шахсларнинг ғайриқонуний ҳатти-ҳаракатлари устидан қилинган шикоятлардан — ўн сўм;

7) никоҳни бекор қилиш тўғрисидаги даъво аризаларидан — ўттиз сўм;

8) иккинчи никоҳни бекор қилиш тўғрисидаги даъво аризаларидан — эллик сўм;

9) никоҳ бекор қилинаётганида мол-мулк тақсимланадиган ҳолларда — бож ушбу модданинг 1—4-бандларига мувофиқ даъво қиймати бўйича белгиланади;

10) бедарак йўқолган ёки руҳий касаллиги ёҳуд ақли заифлиги туфайли муомалага лаёқатсиз деб топилган ё бўлмаса камида уч йилга озодликдан маҳрум этилган шахслар билан белгиланган тартибда никоҳни бекор қилиш тўғрисидаги даъво аризаларидан — беш сўм;

11) уй-жойларни ижарага олиш тўғрисидаги шартномани ўзгартириш ёки бекор қилиш, меросни олиш муддатини узайтириш, мол-мулкни ҳибсдан озод этиш тўғрисидаги даъво аризаларидан ва мулкий характерда бўлмаган (ёки баҳолаш мумкин бўлмаган) бошқа даъво аризаларидан, шунингдек алоҳида тартибда кўриладиган ишлар юзасидан аризалар (шикоятлар) бўйича ўн сўм;

12) колхозлар ва колхозлараро ташкилотларнинг давлат, кооператив ва бошқа жамоат корхоналари, муассасалари ва ташкилотлари билан, шунингдек ўзаро шартнома олди низолари бўйича даъво аризаларидан — йигирма беш сўм;

13) судларнинг қарорлари устидан кассация аризаларидан — даъво аризаси (алоҳида тартибда кўриладиган ишлар юзасидан ариза) берилганда тўланиши керак бўлган қийматнинг эллик фоизи, мол-мулк низолари бўйича эса — низо юритилаётган суммадан ҳисоблаб чиқариладиган қийматнинг эллик фоизи.

Суднинг ажрими юзасидан берилган хусусий шикоятлар учун давлат божи тўланмайди;

14) суд қарорининг, ҳукмнинг, ажримнинг ва суд чиқарган бошқа қарорнинг нусхасини такрор берганлик учун — уч сўм ва бундан ташқари тайёрланган ҳар бир бет учун олтмиш тийин».

8. 94-модданинг биринчи қисми қуйидаги мазмунда бўлган 13 ва 14-бандлар билан тўлдирилсин:

«13) даъвогарлар — Ўзбекистон ССР Табиатни муҳофаза қилиш давлат қўмитаси ва унинг жойлардаги органлари — атроф-муҳитни ифлослантириш ва табиий ресурслардан ноорқилона фойдаланиш оқибатида давлатга келтирилган зиённи қоплаш учун пул ундириш тўғрисидаги ишлар бўйича;

14) даъвогарлар — Ўзбекистон ССР Нархлар давлат қўмитаси ва унинг жойлардаги органлари — нарх интизомини бузиш оқибатида кооперативлар асоссиз равишда орттирган даромадни бюджетга ундириб олиш ва тегишли жарима ундириш тўғрисидаги ишлар бўйича».

9. 101^1-модда қуйидаги таҳрирда баён этилсин,

«101^1-модда. **Шикоятни кўриб чиқиш билан боғлиқ бўлган харажатларни тақсимлаш**

Суд гражданнинг шикоятини қондиришни рад этиш тўғрисида қарор чиқарган тақдирда шикоятни кўриб чиқиш билан боғлиқ бўлган харажатларни граждан зиммасига ёки агар давлат бошқарув органи ёхуд мансабдор шахснинг хатти-ҳаракатларини ғайриқонуний деб топса, ана шу орган ёхуд мансабдор шахс зиммасига юклаши мумкин».

10. 169-модданинг иккинчи қисми қуйидаги таҳрирда баён этилсин:

«Ишда қатнашувчи шахслар, вакиллар, гувоҳлар, экспертлар, таржимонлар ва ишни кўриб чиқиш чоғида иштирок этаётган гражданлар суд мажлиси вақтида раислик қилувчининг фармойишига бўйсунмаганлик ёки тартибни бузганлик учун ўн беш суткагача ҳибсга олиш ёки юз сўмгача миқдорда жарима солиш тарзида маъмурий жавобгарликка тортиладилар».

11. 178-модданинг учинчи қисми қуйидаги таҳрирда баён этилсин:

«Агар ишда қатнашаётган шахслар ҳамда вакиллар суд мажлисига келишдан қасддан бўйин товласа, бу эса ишни қараб чиқиш кейинга қолдирилишига олиб келса, бу шахслар ва вакиллар, шунингдек вакилнинг суд мажлисига келишини таъминламаганликда айбдор бўлган корхона, муассаса ёки ташкилотларнинг мансабдор шахслари ўн беш суткагача ҳибсга олиш ёки юз сўмгача жарима солиш тарзида маъмурий жазога тортиладилар».

12. 179-модданинг биринчи қисми қуйидаги таҳрирда баён этилсин:

«Даъвогар ёки жавобгар ёхуд даъвогар ва жавобгар суд мажлисига келишдан қасддан бўйин товлаган тақдирда, агар уларнинг бирортасидан ҳам ишни ўзлари йўқлигида кўриш тўғрисида ариза тушмаган бўлса, суд ишни кўришни кейинга қолдириб, келмаган даъвогар ва жавобгарга ўн беш суткагача ҳибсга олиш ёки юз сўмгача жарима солиш тарзида маъмурий жазо қўллаши мумкин».

13. 180-модданинг иккинчи қисми қуйидаги таҳрирда баён этилсин:

«Жавобгар суд мажлисига келишдан қасддан бўйин товлаган тақдирда, у ўн беш суткагача ҳибсга олиш ёки юз сўмгача жарима солиш тарзида маъмурий жазога тортилиши мумкин».

14. 181-моданинг иккинчи қисми қуйидаги таҳрирда баён этилсин:

«Гувоҳ суд мажлисига келишдан қасддан бўйин товлаган тақдирда суд унга ўн беш суткагача ҳибсга олиш ёки юз сўмгача жарима солиш тарзида маъмурий жазо қўллаши ва ички ишлар органлари орқали мажбурий тарзда олиб келиши мумкин».

15. 24^1-боб қуйидаги таҳрирда баён этилсин:

«24^1-БОБ

Гражданларнинг ҳуқуқларига путур етказаётган давлат бошқарув органлари ва мансабдор шахсларнинг ғайриқонуний хатти-ҳаракатлари устидан шикоят қилиш

264^1-модда. **Судга шикоят билан мурожаат қилиш ҳуқуқи**

Граждан агар давлат бошқарув органи ёки мансабдор шахснинг ғайриқонуний хатти-ҳаракатлари туфайли ўзининг ҳуқуқларига путур етказилган деб ҳисоблаеа, судга шикоят билан мурожаат қилишга ҳақлидир.

264^2-модда. **Давлат бошқарув органлари ва мансабдор шахсларнинг судга шикоят қилишга лойиқ хатти-ҳаракатлари**

Давлат бошқарув органлари ва мансабдор шахсларнинг судга шикоят қилишга лойиқ хатти-ҳаракатлари жумласига:

граждан қонунда ёки бошқа норматив ҳужжатда ўзига берилган ҳуқуқни тўла ёки қисман амалга ошириш имкониятидан қонунга хилоф равишда маҳрум этилишига;

граждан зиммасига қонунга хилоф равишда қандайдир мажбурият юклатилишига сабаб бўлган коллегиал ёки якка тартибдаги хатти-ҳаракатлар киради.

264^3-модда. **Мазкур бобнинг таъсир доираси**

Башарти, ССР Иттифоқи ва Ўзбекистон ССРнинг қонунларида шикоят қилишнинг ўзгача тартиби кўзда тутилган бўлса, давлат бошқарув органлари ва мансабдор шахсларнинг хатти-ҳаракатлари устидан ушбу бобга мувофиқ судга шикоят қилиниши мумкин эмас.

Давлат бошқарув органлари ва мансабдор шахсларнинг норматив характердаги ҳужжатлари устидан ушбу бобга биноан судга шикоят қилиниши мумкин эмас.

264^4-модда. **Шикоят бериш**

Ушбу бобга биноан давлат бошқаруви органи ёки мансабдор шахснинг хатти-ҳаракатлари устидан тобелик тартибида юқори турувчи ва шикоятни кўриб чиқиши ҳамда кўриб чиқиш натижалари тўғрисида бир ойлик муддат ичида гражданга маълум қилиши шарт бўлган орган ёки мансабдор шахсга шикоят билан мурожаат қилинганидан кейин — судга шикоят берилиши мумкин.

Шикоят судга ҳуқуқи бузилган граждан, унинг вакили, шунингдек гражданнинг илтимосига кўра — жамоат ташкилотининг, меҳнат коллективининг тегишли ваколати бўлган вакили томонидан берилиши мумкин.

Шикоят хатти-ҳаракатлари устидан шикоят қилинаётган давлат бошқарув органи жойлашган ердаги ёки мансабдор шахснинг иш жойидаги район (шаҳар) халқ судига берилади.

Шикоят беришда белгиланган тартибда давлат божи тўланади.

264^5-модда. **Судга шикоят билан мурожаат қилиш муддатлари**

Граждан юқори. органдан ёки мансабдор шахсдан ўз шикояти қондирилиши ҳақида раддия олган кундан бошлаб ёки юқори органга ёхуд мансабдор шахсга шикоят топширилгандан сўнг бир ой муддат ўтган кундан бошлаб ҳисобланадиган бир ойлик муддат ичида, агар шикоятчи шикоятига жавоб олмаган бўлса, судга шикоят берилиши мумкин.

Узрли сабаб билан ўтиб кетган шикоят бериш муддати ушбу Кодекс 114-моддасининг қоидаларига биноан суд томонидан тикланиши мумкин.

264^6-модда. **Шикоятни кўриб чиқиш**

Шикоятни суд шикоят берган граждан ҳамда хатти-ҳаракатлари устидан шикоят қилинаётган давлат бошқарув органининг раҳбари ёки мансабдор шахснинг иштирокида ўн кунлик муддат ичида кўриб чиқади.

Шикоят берган граждан иш юзасидан ўз манфаатларини ҳимоя қилишни вакилга топширишга ҳақлидир.

Шикоят берган гражданнинг ёки хатти-ҳаракатлари устидан шикоят қилинаётган давлат бошқарув органи раҳбарининг ёки мансабдор шахснинг, ёҳуд улар вакилларининг узрсиз сабабга кўра суд мажлисига келмаганликлари шикоятнинг кўриб чиқилишига тўсқинлик қилмайди, бироқ суд шикоят берган гражданнинг ва давлат бошқарув идораси раҳбарининг ёки мансабдор шахснинг келишини мажбурий деб топиши мумкин.

Судда ишни кўриб чиқиш чоғида жамоат ташкилотлари ва меҳнат коллективларининг вакиллари, шунингдек тобелик тартибида юқори органларнинг мансабдор шахслари ёки уларнинг вакиллари қатнашишлари мумкин.

Суд шикоят қилинишига сабаб бўлган хатти-ҳаракатларни қонуний деб топган тобелик тартибидаги юқори мансабдор шахсларнинг ёки органларнинг материалларини тадқиқ этиши керак, шунингдек бошқа шахсларнинг тушунтиришларини тинглаши, зарур ҳужжатлар ва бошқа далил-исботларни тадқиқ қилиши мумкин.

264^7-модда. **Шикоят юзасидан суд қарори**

Агар суд шикоят қилинишига сабаб бўлган хатти-ҳаракатларни ғайриқонуний, гражданнинг ҳуқуқларига путур етказадиган деб топса, у шикоятнинг асосли эканлиги ва тегишли давлат бошқарув органи ёки мансабдор шахснинг йўл қўйилган ҳуқуқбузарликни бартараф этишга мажбурлиги тўғрисида қарор чиқаради.

Агар суд шикоят қилинишига сабаб бўлган хатти-ҳаракатлар қонунга биноан, давлат бошқарув идораси ёки мансабдор шахс ваколатлари доирасида содир этилган деб топса, у шикоят қондирилишини рад этиш тўғрисида қарор чиқаради.

Йўл қўйилган қонун ёки бошқа норматив ҳужжат бузилиши ҳолларини бартараф этиш учун суднинг шикоят юзасидан қабул қилган қарори хатти-ҳаракатлари хусусида шикоят билдирилган давлат бошқарув идорасининг раҳбарига ёхуд мансабдор шахсга, ёки тобелик тартибида юқори турувчи органга ёки мансабдор шахсга юборилади.

Суднинг шикоят юзасидан чиқарган қарори ижро этилганлиги тўғрисида судга ва шикоятчига суд қарори олинган пайтдан бошлаб бир ой муддатдан кечиктирмай маълум қилиниши керак. Қарор ижро этилмаган тақдирда суд ушбу Кодекснинг 436-моддасида кўзда тутилган чораларни кўради».

16. 235-модданинг учинчи қисми қуйидаги таҳрирда баён этилсин:

«Агар суд гражданлик ишини ёки давлат бошқарув органлари ва мансабдор шахсларнинг гражданларнинг ҳуқуқларига путур етказадиган ғайриқонуний хатти-ҳаракатлари устидан тушган шикоятни кўриб чиқиш чоғида мансабдор ёки бошқа шахснинг хатти-ҳаракатларида жиноят аломатларини аниқласа, бу ҳақда прокурорга хабар беради ёки жиноий иш қўзғатади».

17. 251-модда биринчи қисмининг 3-банди қуйидаги таҳрирда баён этилсин:

«3) давлат бошқарув органлари ва мансабдор шахсларнинг гражданларнинг ҳуқуқларига путур етказадиган ғайриқонуний хатти-ҳаракатлари устидан шикоятлар бўйича ишлар».

18. 352-модданинг иккинчи қисми «путур етказаётган» деган сўзлардан кейин «давлат бошқарув органларининг ёки» деган сўзлар билан тўлдирилсин.

19. 403-моддада:

биринчи қисм қуйидаги сўзлар билан тўлдирилсин:

«Гражданлик ишлари, жиноий ишлар, юритилаётган маъмурий ишлар ва нотариал идоралари ижро хатларига тааллуқли қарор ва ҳукмларнинг мулкни ундириш қисмига оид, ажримлар ва ҳал қилув қарорларига оид мажбурий ижро ҳаракатларини амалга ошириш чоғида суд ижрочисига у қарздор ҳисобидан давлат бюджетига, шунингдек давлат, кооператив ва бошқа жамоат корхоналари ва ташкилотлари ҳамда гражданлар фойдасига ундириб олган маблағнинг беш фоизи миқдорида ҳақ тўланади»;

иккинчи қисм «қарздордан давлат» деган сўзлардан кейин «суд ижрочиси» деган сўзлар билан тўлдирилсин.

VII. 1959 йил 21 майдаги Ўзбекистон ССР Қонуни билан тасдиқланган Ўзбекистон ССР Жиноят-процессуал кодексига (Ўзбекистон ССР Олий Советининг Ведомостлари, 1959 йил № 2, 3-модда) қуйидаги қўшимчалар киритилсин.

1. 93-модда қуйидаги мазмунли тўртинчи қисм билан тўлдирилсин:

«Ўзбекистон ССР халқ депутатига нисбатан жиноий иш фақат Ўзбекистон ССР Прокурори томонидан, Қорақалпоғистон АССР халқ депутатига нисбатан эса Ўзбекистон ССР ва Қорақалпоғистон АССР Прокурори томонидангина қўзғатилиши мумкин. Областлар ва Тошкент шаҳар Советининг депутатига нисбатан жиноий иш тегишли областнинг, Тошкент шаҳрининг прокурори ёки юқори турувчи прокурор томонидан, район, шаҳар, қишлоқ (овул), посёлка Советининг депутатига нисбатан эса тегишли район, шаҳар прокурори ёки юқори турувчи прокурор томонидан қўзғатилиши мумкин».

2. 108-модданинг учинчи қисми «147^1» рақамларидан кейин «147^2» рақамлари билан тўлдирилсин.

Ўзбекистон Совет Социалистик Республикасининг Президенти **И. КАРИМОВ.**

Тошкент шаҳри,
1991 йил 14 июнь.

ОМБОР ТЎЛСА ҒАЛЛАГА, КЎНГИЛ ЖЎШАР ЯЛЛАГА

ТЕЗКОРЛИК БИЛАН

Яккабоғ районидаги «Ленинизм» жамоа хўжалигида ғаллачиликни ривожлантиришга алоҳида эътибор берилмоқда. Бу тармоқда ҳосилдорликни ошириш, дон хирмонини юксалтириш имконини бераяпти.

— Ризқ-рўзимиз ҳисобланган нон ширин ва мўл бўлиши даставвал ғаллакор меҳнатига боғлиқ, — дейди бош агроном Х. Юсупов. — Агар омборда ғалланг мўл бўлса кўнглинг хотиржам бўлади. Шу боисдан деҳқонларимиз ушбу муҳим соҳани мўл-кўлчилик ва даромад манбаига айлантириш пайидан бўлмоқдалар. Бултур яхши натижалар қўлга киритилди. Худоёр Эргашев бошлиқ дончилик бригадаси аъзолари 241 гектар лалмикор ва суғориладиган майдонларнинг ҳар гектаридан ўртача 30 центнердан хирмон кўтаришганди. Бу йилги мақсад ҳам шундай.

Хўжаликда 397 гектар ерга арпа ва буғдой уруғи сепилганди. Бу экинларни Эгамберди Очилов, Холиқул Холбоев, Шавкат Муҳаммадиев каби ўртоқлар бошлиқ пудратчи онлавий звенолар ўз вақтида парвариш қилдилар. Ғаллакорлар бу йил режадаги 715 тонна ўрнига 1900 тонна дон тайёрлашни мўлжаллашган. Айни кунларда ўрим-йиғим қизғин олиб борилмоқда. Қаюм Муродов, Оқмирза Умрзоқов, Бурхон Хуррамов, Бахтиёр Сафоев каби комбайнчилар мавсумда ғайрат кўрсатаяптилар. Уларга ҳамма шароит яратилган. Бу ўрим-йиғимни қисқа муддатларда, нобудгарчиликсиз ўтказиш имконини бераяпти.

А. КАРИМОВ.

Жумҳуриятимиз ғаллакорлари ҳаётида долзарб мавсум — ўрим-йиғим кун сайин қизимоқда. Гагарин районидаги «Советобод» давлат хўжалиги деҳқонлари ҳам 400 гектар майдондаги буғдой ҳосилини нест-нобудгарчиликсиз, тезроқ саранжомлаб олиш пайида бўлмоқдалар. Улар 1252 тоннадан зиёд дон тайёрлашни кўзлашган. Шу кеча-кундузда учта комбайн тўхтовсиз ишлатилаяпти. Ҳосилдан бўшаган ерларга силос учун маккажўхори экилади.

СУРАТЛАРДА: моҳир комбайнчилар Ҳайдар Ўтанов (чапдан), Сулаймон Жўраев ва Шермат Хўжанов; ўрим пайти.

И. ХЎЖАЕВ олган суратлар. (ЎзТАГ).

ДОНАСИ ДУРДОНА

Кундалик турмушимизни нонсиз тасаввур этиб бўлмайди. Бугунги кунда бу азиз неъматга бўлган эҳтиёж янада ошди. Чунки бозор иқтисодиётига ўтилган, нарх-наво ошган бир пайтда жумҳуриятимизда унинг баҳоси оширилмай, аввалгиси сақланиб қолди.

Ана шундай шароитда ғаллакорнинг зиммасига алоҳида масъулият юкланади. Негаки, ўрта ҳисобда 6—8 нафардан фарзанди бўлган оилалар унинг меҳнати маҳсулига кўз тикиб туришади. Хўжалик бошқарувининг кенгайтирилган йиғилишида биз ана шу аҳволни муҳокама қилиб, донни кўпайтириш нақадар муҳимлигини ўртоқларга атрофлича тушунтирдик. Кўкламда 15 гектар ерга шоли, 37 гектар майдонга дон учун маккажўхори экилди. Бултур кузда эса 25 гектар пайкалга буғдой уруғи сепилганди. Баҳор инжиқ келганига қарамай ундан баракали ҳосил етиштирилди. Жами 340 тонна дон тайёрлашга бел боғлаган ғаллакорларимиз далалардаги ризқ-рўзимизни сира исроф қилмай, тез ва соз саранжомлаб олиш пайида бўлмоқдалар.

Ўрим-йиғим қизғин. Нарзулла Мирзаабдуллаев, Эргаш Худойбердиев тасаррруфидаги буғдойзорларда комбайнлар шитоб билан ишлаяпти. Режа бўйича ҳар гектар ердан 32 центнердан хирмон кўтариш мўлжалланган. Ҳосилдорлик бундан кўпроқ бўлади. Моҳир комбайнчи Носиржон Қаюмов кунига 3—4 гектар майдоннинг ғалласини янчиб бермоқда. Турғунпўлат Йўлдошев, Абдували Аҳмаджонов, Абдуқаҳҳор Йигиталиев, Исроил Дўланов, Муҳаммаджон Бойхонов каби механизаторлар саранжомланган донни ва прессланган сомонни пешма-пеш белгиланган жойларга ташишмоқда.

Буғдой беда билан аралаштириб экилганди. Ўрим-йиғимни узоғи билан 8—10 кунда тугаллаб, сўнгра беда парваришини кучайтирамиз. Экинга ишлов берилиб кейин суғорилади.

Хўжалигимизда маккажўхори дони етиштиришга ҳам эътибор кучайтирилмоқда. Ушбу соҳани пахтачиликда узоқ йиллар ишлаб тажриба тўплаган Эргашбой Норбоевга топширганмиз. Ҳозир дала маликаси баравж, серҳосил бўлиб ўсаяпти. Механизатор Акрамжон Қўчқоров қатор ораларига сифатли ишлов бермоқда.

Маккажўхоричиликда пудрат кенг қўлланилмоқда. Тармоқ ишнинг кўзини биладиган, тадбиркор кишиларга ишониб топширилмоқда. Мирзаакбар Саидаҳмедов шундай омилкорлардан бири. У 19 гектар майдондаги маккажўхоридан 67 центнер ўрнига 70 центнердан қаҳрабо дон, кўплаб чорва озуқаси етиштиришни кўзлаяпти. Бошқа бир пудратчи Баҳромжон Шералиев эса 8 гектар ердан 56 тонна макка дони олмоқчи. Шунда ҳосилдорлик гектар бошига 65 центнердан тушади.

Жумҳурият Президентининг фармони бўйича колхозчиларга 100 килограммдан дон бериш тадбирлари белгиланиб, у изчил амалга оширилмоқда. Ҳозирга қадар омбордаги ғалладан 25 тонна тарқатилди. Хўжалигимизда донни тегирмонда ун, шолини эса гуручга айлантириш учун имконият бор. Шу тариқа юзага келган озиқ-овқат тақчиллигини озми-кўпми бартараф этишга муваффақ бўлаяпмиз. Бугунги аҳвол одамларга ҳамма нарсага тежамкор бўлишни, айниқса ғалланинг бир донасини ҳам нобуд қилиш мумкин эмаслигини яхшироқ англатмоқда. Биз кишилар эҳтиёжини иложи борича қондириш учун бор куч-ғайратни ишга солаверамиз.

М. ИБРОҲИМОВ,
Уйчи районидаги «Комсомол» жамоа хўжалиги бошқарувининг раиси.

ОЛАМДА НИМА ГАП?

ВЕНА. Бугун Австрия пойтахтида ЮНИДО саноат ривожланиши кенгашининг саккизинчи сессияси тугади. Унда Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг мазкур ихтисослашган ташкилоти Чернобиль атом электр станциясидаги авария оқибатларини бартараф этиш ишида қатнашиши ҳақида резолюция қабул қилинди.

СССР, УССР ва БССР делегациялари тақдим этган ҳужжатда БМТ ҳамда унинг ташкилотлари ана шу технология фалокати оқибатларини ўрганиш, юмшатиш ва бартараф этиш юзасидан сарфлаётган куч-ғайратлар тўла-тўкис маъқулланади. Унда шикастланган районларда саноатни тиклашда ёрдам кўрсатиш учун амалий тадбирлар кўриш, Чернобиль муаммоси бўйича халқаро ҳамкорликни ривожлантиришга кўмаклашиш зарурлиги таъкидланади.

Сессияда авариядан сўнг ўтган беш йил ичида унинг оқибатлари хавфсизлиги пасаймаганлиги афсус билан қайд этилди. Украинада юқори радиация нурланиши шароитида 1,8 миллиондан кўпроқ киши, шу жумладан 380 минг бола ҳаёт кечирмоқда. Жумҳуриятда радиоактив нурлар билан ифлосланган экинзорларнинг умумий майдони 3,5 миллион гектарни ташкил этди.

БЕЛГРАД. ЮСФР ҳукумати бундан кейин ҳам Югославиядаги тангликни тинч йўл билан ҳал этиш, демократик муносабатлар ўрнатиш, давлат мустақиллиги ва ҳудудий яхлитлигини ҳимоя қилиш учун курашаверади. ЮСФР иттифоқ ижроия веча (ҳукумати)сининг бу ерда куни кеча бўлиб ўтган мажлисидан сўнг ТАНЮГ агентлиги тарқатган хабарда шулар маълум қилинган.

Ҳужжатда Словения ҳудудида давлат чегаралари амал қилишини таъминлаш юзасидан 25 июль куни қабул қилинган қарор уруш бошланганини билдирмайди, балки Югославия мустақиллиги ва ҳудудий бутунлигини ҳимоя қилишдангина иборат эди. Ҳукумат ЮСФР раёсатининг охирги мажлисида қабул қилинган қарорларни амалга ошириш учун барча чораларни кўради.

БМТ. Ироқнинг ядровий қурилмаларини ҳеч қандай тўсиқсиз тафтиш қилиш тўғрисидаги талабга Ироқнинг берган жавоби БМТ Хавфсизлик Кенгаши мазкур мамлакатни даъват этган ниятларга «тўла мос келмайди». БМТ махсус вакиллари делегацияси шундай қарорга келди. У бир неча кун илгари атом энергияси халқаро агентлиги (Магатэ) тафтишчиларига нисбатан у ерда рўй берган жанжал муносабати билан Ироққа бориб келган эди. Махсус вакилликнинг маълумотномаси куни кеча БМТ Хавфсизлик Кенгаши муҳокамасига қўйилди. Вакиллар таркибида Ироқни қуролсизлантириш махсус халқаро комиссия раҳбари Рольф Экеус, Магатэ бош директори Ханс Бликс ва Бирлашган Миллатлар Ташкилоти бош котибининг қуролсизланиш муаммолари бўйича ўринбосари Ясуси Акаси ҳам бор эди.

Қониқарсиз хулоса чиқарилганлиги муносабати билан БМТ Хавфсизлик Кенгашида шошилинч маслаҳатлашувлар ўтказилмоқда.

ВАШИНГТОН. Куни кеча Оқ уй расмий вакили қуйидагиларни тасдиқлади: агар Ироқ раҳбарияти ядро қуроли яратилиши мумкин бўлган корхоналарда халқаро тафтиш ўтказилишига ҳалақит беришни давом эттирадиган бўлса, мазкур мамлакатга қарши ҳарбий ҳаракат бошлаш учун БМТ Хавфсизлик Кенгаши Бағдодга нисбатан қабул қилган резолюцияларнинг ўзи етарлидир.

Президент матбуот котибининг ўринбосари Роман Попадьюк журналистларнинг: «маъмурият Ироққа қарши ҳарбий ҳаракат бошланиши зарур бўлган тақдирда БМТ Хавфсизлик Кенгашининг бунга рухсат этадиган яна битта резолюцияси қабул қилиниши зарур, деб ҳисоблайдими», деган саволга жавоб берар экан, шундай деди: «Хавфсизлик Кенгаши бутун бир туркум резолюцияларни қабул қилган, энди гап, унга Ироқнинг риоя қилишида қолди... Минтақада тинчлик ва барқарорликни сақлаш, айниқса 687-резолюцияга риоя қилиш учун ҳар қандай зарур воситаларни қўллашга рухсат этадиган БМТнинг бу резолюцияларида жазо чоралари ва тафтиш этиш тартибига кўра Ироқ зиммасига юклатилган мажбуриятлар баён қилинган. Ана шунга кўра уларга риоя этилишини таъминлаш учун ҳуқуқимиз ҳамда халқаро миқёсда далил асосларимиз бор».

(ТАСС).

Шарқнинг буюк мутафаккирлари

АЗ-ЗАМАХШАРИЙ

Хоразм диёрида дунёга келиб, жаҳон фан-маданияти хазинасига улкан ҳисса қўшган буюк сиймолардан бири арабшунос олим, шоир ва ёзувчи Абулқосим Маҳмуд ибн Умар ибн Аҳмад Жоруллоҳ Замахшарий эди. У 467 ҳижрий йили ражаб ойининг 27 куни (мелодий 1075 йил 18 мартда) Хоразмнинг Замахшар қишлоғида дунёга келди. Бу қишлоқ ҳозирги вақтда Тошҳовуз вилоятининг Пахта районида жойлашган бўлиб, Измихшир деб аталади.

Замахшарийнинг отаси Умар ибн Аҳмад ўқимишли киши бўлиб, имомлик қиларди. Шунинг учун Маҳмуд бошланғич маълумотни ўз қишлоғида, отаси қўли остида олди. Падари бузрукворининг умиди катта эди. Лекин бахтсиз ҳодиса юз бериб, Замахшарий томдан йиқилиб майиб бўлади ва бир оёғидан ажралиб, ёғоч оёқ билан юра бошлайди. Умидсизликка учраган ота унга чеварлик ҳунарини ўргатмоқчи бўлади. Бироқ Маҳмуд Урганчга олиб бориб, бирорта мадрасага топширишини отасидан илтимос қилади. Ота бу талабни бажарди-ю лекин ўғлини моддий жиҳатдан таъминлаб туришга қодир эмасди.

Маҳмуднинг хати ниҳоятда чиройли бўлгани учун у мадрасада қўлёзма асарларни кўчириш билан шуғулланди. Бунинг эвазига қўшимча маош олиб яшади. Замахшарийнинг йирик олим бўлиб етишишида дастлабки устозларидан бири Абу Музар Маҳмуд аз-Заббий Исфахонийнинг ҳиссаси катта бўлди. Маҳмуднинг ўткир зеҳни ва тиришқоқлигини кўрган бу олим уни ўз ишларининг давомчиси қилиб қолдириш ниятига тушади, илмий ва моддий ёрдамини сира аямайди. Абу Музар Хоразмда мўътазимийлар таълимотини тарқатади. Бу таълимот бўйича инсоннинг қилмиши азрўйи азал ва тақдирда белгиланганидай мажбурий бўлмай, эркин ҳолатда, унинг ўз ихтиёри билан содир бўлиши керак. Замахшарий мўътазимийларга эргашиб, умрининг охиригача шу тариқат йўлидан борди.

Урганчда таҳсил кўрган олим ўз билимини такомиллаштириш мақсадида Бухорога отланади ва бу ерда Наср ал-Ҳорисий, Абу Саъд Шаккокий каби кўзга кўринган олимлардан сабоқ олади. Шундай қилиб, 40 ёшларида етук олим сифатида танилади. Кейин Хуросонга сафар қилади, Салжуқийлар пойтахти Исфахонга боради. У шоҳ Муҳаммад Нўштагин даврида Хоразмга қайтади. 1118—1119 йиллари бу ерда қаттиқ касал бўлиб, соғайгач сарой билан алоқасини узади.

Кейинги ҳаётини у кўпинча саёҳатда ўтказди. Бир оёғи ёғочдан бўлишига қарамай Марв, Бухоро, Нишопур, Исфахон шаҳарларидан ташқари Бағдодга борди ва у ердан ҳаж сафарига — Маккага жўнади, Араб ярим оролининг ҳамма ерини кезиб чиқди. Икки йилча яшаб, яна Хоразмга қайтди. Сўнг яна сафарга отланиб Дамашққа, у ердан Маккага борди. Мана шу вақтда 1132—1135 йиллари ўзининг энг йирик ва машҳур асари — Қуръонга ёзилган шарҳ «Ал-Кашшоф» китобини ёзиб тугатди. Маккада узоқ вақт яшагани учун у Жоруллоҳ (Аллоҳнинг қўшниси) деган фахрий лақабни олади. Олим ўз юртига қайтиб, умрининг сўнгги дамларини турғунликда, илмий асарлар ёзиш билан ўтказди. Замахшарий Урганчда 538 йил зуиҳижжа ойининг 9 куни, Қурбон ҳайити арафасида 71 ёшида вафот этди.

Замахшарий кўплаб шогирдлар тарбиялади. У тилшунослик, адабиётшунослик, фиқҳ, тафсиршунослик, ислом тарихи ва фалсафа каби фанлар соҳасида элликдан ортиқ асарлар ёзиб, илм-фан хазинасига улкан ҳисса қўшган улуғ сиймодир. Унинг самарали ижодий фаолияти Салжуқийлар саройидан четлашгандан сўнг бошланди. Машҳур турк таржимаи ҳол битувчи олими Ҳожи Халифи ўзининг «Кашф аз-зунун» асарида Замахшарийнинг 29 асари тавсифини, араб олими Ибн Холликон «Вафайот ал-аъйон» асарида 30, Ёқут Ҳамавий эса 50 та асарининг тавсифини бериб кетган. Булардан ярмига яқини бизгача етиб келган, қолганларининг фақат номи қолган. Замахшарий асарларининг ҳаммаси араб тилида ёзилган.

Олимнинг бизгача етиб келган асарларидан баъзи бирлари ҳақида тўхталиб ўтамиз.

«Ал-Муфассал» араб грамматикасига оид энг муҳим асар бўлиб, олим уни 1119—1121 йилларда ёзган. Бу китобнинг бир қўлёзмаси Ўзбекистон Фанлар академиясининг Шарқшунослик институтида сақланмоқда. У Мисрда нашр этилган, немис тилига таржима қилинган.

«Ал-Кашшоф ан ҳақойиқ ғаволизу-т-танзил» («Қуръондаги яширин ҳақиқатларни очиб берувчи») асари қисқача «ал-Кашшоф» деб аталади. Бу китобда Замахшарий Қуръони каримни тил нуқтаи назаридан изоҳлаб, ҳар бир сўз маъносини араб грамматикаси асосида тушунтирган. Асар Қуръонга ёзилган энг машҳур ва мўътабар тафсирлардан ҳисобланиб, ҳозирга қадар мусулмон дунёси ва ғарб олимлари ундан кенг фойдаланиб келмоқдалар. Шу билан бирга «Ал-Кашшоф» мўътазимийлар таълимотини эгаллашда эн. қимматли манба бўлиб, XII аср араб адабиётини ўрганишда ҳам муҳим ёдгорликдир. Қўлёзмалари дунёнинг кўп кутубхоналарида мавжуд, Мисрда нашр этилган.

«Асос ал-балоға» («Нотиқлик асослари»). Олимнинг бу асари араб тилининг изоҳли луғати бўлиб, луғатшуносликни юқори поғонага кўтарди. Унда сўзлар биринчи ва иккинчи ҳарфи асосида алифбо тартибида берилган. Аввал сўзнинг ҳақиқий маъноси айтилиб, кейин шу маънони тасдиқловчи насрий жумлалар ва шеърий мисоллар келтирилади. Сўзларнинг кўчма маънолари ҳам кўрсатилган. Қоҳирада икки жилдда нашр этилган.

«Ал-фоиқ фи ғариб-ил-ҳадис» («Ҳадислардаги нотаниш сўзларни ўзлаштирувчи»). Пайғамбар ҳадисларида учрайдиган, кам ишлатилиб, кўчма маънода қўлланиладиган сўзларнинг изоҳли луғати. Қўлёзма нусхалари жуда кўп бўлиб, биттаси Шарқшунослик институтимизда сақланмоқда. Асар Миср ва Ҳайдарободда босилган.

«Ал-Жибол ва-л-амкина ва -л-миёҳ» («Тоғлар, манзиллар ва сувлар»). Жуғрофияга ва топонимикага оид бу асарда турли тоғлар, манзилгоҳлар, дарё ва кўллар номлари зикр этилган. Китоб лотинча таржимаси билан Лейренда нашр этилган. Асарда жуғрофий номлар алифбо тартибида берилиб, аввал шу ном қайси ер, манзил, тоғ ёки сувга тегишли эканлиги кўрсатилган, кейин унинг келиб чиқиш тарихи айтилган. Сўнг шу номга оид ривоятлар ва шеърлар келтирилган. Қўлёзмалари кўп кутубхоналарда мавжуд, Мисрда нашр этилган.

«Муқаддимат ал-адаб» («Адабиётга кириш»). Бу араб тили сўз бойлиги ҳақидаги китоб бўлиб, Хоразмшоҳ Отсизнинг кутубхонаси учун тузилган. Замахшарий уни Макка саёҳатидан қайтгандан кейин ёзган. Отсиз фан ва адабиёт ҳомийси бўлиб, буюк олимга ўзини яқин тутган. У танҳоликда яшаган даврларда бот-бот зиёрат қилиб турган, унга моддий ёрдам кўрсатган.

Асар беш қисмдан иборат бўлиб, биринчи қисм исм туркумига кирувчи сўзлар ҳақида, иккинчиси — феъллар, учинчиси — кўмакчилар, тўртинчиси — исмларнинг турланиши, бешинчиси — феълларнинг тусланиши ҳақида баҳс этади.

«Муқаддамат ал-адаб» туркий тилларни, шу жумладан ўзбек тилини ўрганишда ҳам муҳим аҳамиятга эга. Қўлёзмалари дунёнинг турли кутубхоналарида мавжуд. У Миср, Туркия, Эрон ва Олмонияда чоп этилган. 8 та қўлёзмаси Шарқшунослик институтимизда сақланмоқда.

«Навобиғ ал-қадим («Ҳикматли сўзлар»). Араб тилида қўлланиб келинган ҳикматли сўзлар ва иборалардан иборат бу асарнинг қўлёзмалари дунё кутубхоналарида сақланмоқда. У Миср, Байрут, Истамбул, Париж ва Қозонда нашр этилган. Француз тилига таржима қилинган.

«Рабиъ ал-аброр». («Тақводорлар суҳбатдоши»). Асарда адабиёт, тарих, илм ва фанга оид турли-туман ажойиб ҳикоялар, латифалар ва суҳбатлар келтирилган. Унинг бир қўлёзмаси бизнинг институтда сақланаяпти, Мисрда босилган.

«Атвоқ аз-заҳаб фи-л-хутаб» («Ваъз ва насиҳатлар ҳақида олтин шодалар»). Асар юзта мақолани ўз ичига олган бўлиб, бу ваъзлар, панд-насиҳатлар, кишилардаги яхши хислатларга оид ривоят ва ҳикматли сўзлардан иборат.

«Атвоқ аз-заҳоб» Мисрда «Раҳмония» босмахонасида нашр этилган.

«Ал-Мустақсо фи амсоли-л-араб» («Араб мақолаларини чуқур ўрганувчи»). Бу Замахшарийнинг араб мақолаларини тўплаш ва уларни чуқур ўрганиб, тартибга солиш борасида қилган йирик тадқиқот ишидир. Китобда уч ярим мингга яқин мақола тўпланган, Ҳайдарободда нашр қилинган.

«Мақомат аз-Замахшарий» («аз-Замахшарий мақомалари»). Мақома (кўплиги мақомат) — қофияли наср (сажъ) билан ёзилган ва ўз ичига шеърларни ҳам олган бадиий асар. Аслида бу арабча сўз бўлиб, «мажлис, кишилар тўпланадиган жой» маъноларига эга. Кейинчалик уни «хутба ёки одамлар йиғилганда айтиладиган ривоят, суҳбат» маъносида ишлатганлар ва шу маънода адабий жанр тусини олган. Мақомаларда моддий қийинчиликка тушган, доим ўз касби ва кўринишини ўзгартириб турадиган дайди зиёлининг саргузаштлари ҳикоя қилинади. Мақомага асос солган машҳур арабийнавис шоир ва адиб Абулфазл ал-Ҳамадоний бўлди, ундан кейин бу жанрни Қосим ибн Али Ҳаририй давом эттирди. Кейинчалик мақома фалсафий-тарбиявий асарлар турига айланиб кетди. Замахшарий мақомалари ана шундай маънони касб этувчи, панд-насиҳат ва ўгитлардан иборат асарлардир. Булар элликта мақомалардан иборат бўлиб, муҳим тарбиявий-дидактик аҳамиятга эгадир. Замаҳшарий ўз мақомаларини шарҳлаб, «Шарҳ мақомат аз-Замаҳшарий» номи билан алоҳида асар ёзган. Ҳар икки асар Қоҳирада нашр этилган.

«Ал-Қустос фи-л-аруз» («Аруз вазни ўлчови»). Асарда арузнинг қонун-қоидалари ҳақида сўз юритилган бўлиб, ҳозирги кунда ҳам шеър назариясини ўрганишда муҳим аҳамиятга эга. Унинг қўлёзмалари Берлин ва Лейденда сақланмоқда.

«Девон аз-Замаҳшарий» («Замаҳшарий девони»). Араб тилида ёзилган бу девонга олимнинг қасида, қитъа ва назмий хатлари киритилган. Унинг лирик шеърлари асосан фалсафа ва ахлоқ мавзуларига бағишланган. Девоннинг қўлёзмаси Миср миллий кутубхонасида сақланмоқда.

Буюк олим ижодий меросидан фақат айримларини эслатиб ўтдик. У ўзининг ўлмас асарлари билан бутун мусулмон шарқи мамлакатларида танилган, кўплаб олимлар ундан таълим олган, асарларига шарҳлар ёзган ва таржима қилган. Масалан, Аҳмад ибн Сулаймон унинг «ал-Кашшоф» асарига ҳошия (шарҳ) ёзган, Аҳмад ибн Муҳаммад Хўжандий «ал-Муфассал»ни шарҳ қилган, Аҳмад Хайруддин Ойдиний «Муқаддамат ал-адаб»ни туркий тилга таржима қилган.

Замаҳшарий замонасида ва ундан кейин яшаган олимлар ҳурмат ва иззат билан уни тилга олиб «Жоруллоҳ» (Аллоҳнинг қўшниси), «Устоз ал-араб ва-л-ажам» (Араблар ва араб бўлмаган халқлар устози) каби юксак номлар билан атаганлар.

Замахшарий ижоди Шарқ ва Ғарбий Оврўпа олимлари томонидан кенг ўрганилган. Унинг асарлари ҳозиргача ўз қимматини сақлаб келмоқда. Улар қайта-қайта нашр этилиб, лотин, немис, француз тилларига таржима қилинган.

Ҳозирги замон араб олимларидан Қоҳира дорилфунуни профессори Аҳмад Муҳаммад ал-Хуфийнинг «Аз-Замахшарий» номли махсус асари диққатга сазовордир. Бу китобда олимнинг ҳаёти ва ижоди манбалар асосида ёритилиб, устозлари ва шогирдлари ҳақида кенг маълумот берилган ва «Ал-Кашшоф» асари ҳар томонлама чуқур таҳлил этилган. Фаластинлик аёл олима Ҳинд Ҳусайн Таҳанинг «Ал-Одоб ал-арабий фи иқлими Хуворазм» («Хоразм иқлимида араб адабиёти») китобининг тўртинчи фасли Замахшарийга бағишланиб, унинг ҳақида араб олимлари ёзган маълумотлар келтирилган, мақоматларидан айримлари, олим ижоди тадқиқ қилинган. «Ал-Калам ан-навобиғ» асарига ҳам қисқа тўхтаб ўтилган. Унинг асарларидан бирортаси ҳам ҳозиргача ўзбек тилига таржима қилинмаган. Жаҳон миқёсида донг таратган буюк сиймога унинг ватани Ўзбекистонда бирорта мактаб, илмий муассаса, район номи қўйилмагани ва таваллудининг 900 йиллиги (1975) нишонланмагани ҳам ачинарлидир.

Исматулла АБДУЛЛАЕВ,
Ўзбекистонда хизмат кўрсатган фан арбоби, филология фанлари доктори, профессор.

Ёз гашти

Болалик — беғуборликдир. Фарзандлари соғлом, баркамол элнинг истиқболи ҳам порлоқ. Буни қалбдан ҳис қилган самарқандликлар ибратли ишларни амалга оширмоқдалар. Бу ерда ўқувчиларнинг ёзги таътилини сермазмун ва мароқли ўтказиш учун барча шароитлар яратилган. Масалан, «Ситора» кашшофлар оромгоҳида меҳнаткашларнинг бир ярим мингга яқин болалари ўз саломатликларини тиклаб, мириқиб дам олмоқдалар.

СУРАТДА: оромгоҳда қувнаб ҳордиқ чиқараётган болалар.

Р. ҒАФУРОВ олган сурат. (ЎзТАГ).

ИККИ МАНЗАРА

Тошкент денгизи соҳилида ёнма-ён жойлашган «Нефтяник» ва «Юбилей» оромгоҳларида шу кунларда турли касбдаги меҳнаткашларнинг фарзандлари ҳордиқ чиқаришаяпти.

«Нефтяник» оромгоҳида Тошкент вилояти йўлсозларининг фарзандлари дам олишаяпти. У ёз давомида уч гуруҳда болаларни қабул қилади. Июнь ойида 160 ўқувчи ҳордиқ чиқарди. Вячеслав Андрейчук бошчилигидаги оромгоҳда дам олиш учун барча қулайликлар яратилган бўлиб, футбол, волейбол майдончалари, чўмилиш ҳавзаси, иссиқ сувли ҳаммом, тиббиёт хонаси, кутубхона ва ошхона ишлаб турибди.

Пионерлар хонасида рўзнома ва ойномалар тахлами учун махсус жой бор. Улардан ўқувчилар хоҳлаган пайтда фойдаланишлари мумкин. Тўртта отрядга бирлашиб дам олган болалар беш маҳал овқат билан таъминландилар. Бозор иқтисодиёти қийин кечаётган бир даврда озиқ-овқат танқислигини сезишмади. Чунки Пискент районидаги Фрунзе номли жамоа хўжалиги меҳнаткашлари ўз вақтида уларни картошка, помидор, бодринг, олма ва бошқа мева-сабзавотлар билан таъминлаб турдилар. 24 кун давомида ёшлар орасида турли хил тадбирлар ўтказилди. Ўқувчилар қўшни «Автомобилист» оромгоҳида бўлиб, футбол, стол тенниси ва сузиш бўйича ўзаро беллашдилар. Айниқса соҳил бўйлаб ўтказилган саёҳатлар уларда катта таассурот қолдирди.

Биз бу ерда болалар учун яратилган барча қулайликларни кўриб, очиғи хурсанд бўлдик. Бироқ ёнма-ён жойлашган «Юбилей» оромгоҳидаги камчиликлар эса кўнгилни хира қилди. Бу масканда ҳам Пискент райони меҳнаткашларининг ўғил ва қизлари дам олишаётган эди. Оромгоҳ бошлиғи вазифасини бажарувчи Р. Қаюмов билан суҳбатлашганимизда у шундай деди:

— Биринчи сменага келган ёшлар дам олиб кетишди. Энди иккинчи сменага ўқувчилар келишини кутмоқдамиз. Камчиликларимиз ҳам оз эмас. Оромгоҳ хўжалик бўлими бошлиғи Пиримқул Тўйчиев ўтган сменада ўз ишига совуққонлик билан қаради. Болалар иссиқ овқатсиз қолган кун ҳам бўлди. Кейин ўзим озиқ-овқат топиб келишга мажбур бўлдим. Баъзан дам олувчиларнинг кўрпа-тўшаклари вақтида алмаштирилмади. Агар иккинчи сменада ҳам у киши шундай йўл тутса, оқибати яхши бўлмайди.

Ёнма-ён жойлашган икки оромгоҳдаги икки хил манзарани кўриб, ҳайрон қоласан киши. Зеро, мактаб ўқувчиларининг ёзги дам олишларини соз ташкил этиш ҳозирги куннинг энг долзарб вазифаларидан ҳисобланади.

О. МАХМАЮСУПОВ.

Ёзда мириқиб чўмилиш, қуёшда тобланишнинг ҳам ўз гашти бор.

Н. МУҲАММАДЖОНОВ олган сурат.

ОРОМГОҲДА

Ўлкамизда олтин ёз заррин сепини ёйиб, бутун борлиқни мафтун этмоқда. Гўзал Ўзбекистонимизнинг барча шаҳар ва қишлоқларида кенжатойларнинг мириқиб ҳордиқ чиқаришлари учун зарур имкониятлар яратилган. Кашшофлар оромгоҳлари, дам олиш масканлари азиз болалар билан гавжум. Яқинда Ўрта Осиё темир йўл бош бошқармаси касаба уюшмаси раиси Асқарали Абдуллаев билан учрашиб, бу борадаги ишлари хусусида сўзлаб беришини илтимос қилдик.

— Шуни мамнуният билан айтиш лозимки, 1990 йили 12 мингдан ортиқ ўғил-қизларимиз оромгоҳларда дам олишган эди. Жорий йилда бу рақам яна ярим мингга кўпайди. Ҳозирги кунда Тошкент вилоятининг Оржоникидзе районидаги Ленин номли кашшофлар лагерида 300 нафар бола дам олаётир. Оромгоҳ бошлиғи Ҳакимжон Исроилов барча имкониятларни яратиб беришга ҳаракат қилаяпти. Шунингдек Наманган вилоятининг Поп ноҳиясидаги «Оғалиқ»да 200 киши; Самарқанд шаҳридаги Олег Кашевой номли лагерда 200 дан ортиқ кенжатой ҳордиқ чиқаришмоқда.

Бу йил бозор иқтисодиётига ўтиш сабабли йўлланмалар нархи 200—220 сўмга бориб қолди. Аммо касаба уюшмасининг қарори билан уларнинг баҳоси 130—140 сўмгача қисқартирилди. Бир кунлик овқатланиш ўртача 4—4,5 сўмга тушаяпти. Барча мактаб ўқувчиларининг соғлом ўсиб, яхши дам олишлари учун шароит яратилишига ҳаракат қилинмоқда. Виктор Трошин лагерларнинг моддий-техника таъминотини, Аббос Йўлдошев саломатликни назорат қилади. Ўзбекистонда хизмат кўрсатган шифокор Шавкат Эшонхўжаев санитария-гигиена қоидаларига риоя қилинишини кузатади.

— Туркманистонда 4 та, Ўзбекистонда 8 та кашшофлар дам олиш маскани бўлиб, уларда 40 дан зиёд тажрибали тарбиячи ишлаяпти, — дейди Асқарали Абдуллаев. — Тарбиячиларнинг маошлари бу йилдан бошлаб бир ярим, икки ҳисса кўпайди. Бу эса уларнинг ўз ишларига маъсулият билан қарашларида муҳим омил бўлаётир.

У. МУҲАМЕДОВ.

Муҳаррир
Н. ЁҚУБОВ.

АЗ-ЗАМАХШАРИЙ

«Атвоқ аз-заҳоб»дан намуна

Биринчи мақола: «Агар одамнинг дини ва имони юқори (мартабаларга) кўтарилган бўлса, қашшоқлиги ва етимлиги уни хор қилолмайди. Агар унинг гуноҳлари ва жоҳиллиги хор-зор қилган бўлса, мол-мулки ва аҳлаъёнлари мартабасини кўтаролмайди. Илм — бу ота, балки у сут беришда онадан фойдалироқдир, у ёмонликни тузатиш учун (ҳамма нарсадан) яхшироқдир. Тақво —бу она, балки уларнинг иккисини сақлаш учун ўзингни эҳтиёт қил ва уларни маҳкам ушла. Ана шунда Аллоҳ сени тўхтовсиз ёмғирдай (келадиган) неъмати билан сероб қилади ва сенга яхши маиший ҳаёт ато этади.

Иккинчи мақола. Эй Одам боласи, асли (пайдо бўлишинг) қуруқ куйдирилган сопол. Сен эса кеккайиш ва фахрланишдан бошқа нарсани билмайсан. Баъзан ўз отанг ва бобонг номи билан, бошқа вақтда давлатинг ва шон-шуҳратинг билан (фахрланасан). Сенга энг яхши (маслаҳат): мутакаббирлик билан юзингни тескари бурма ва шон-шуҳратинг билан фахрланма. Эй дўстим, нимадан таркиб топганингни ва нимага қайтиб боришингни бир ўйлаб кўр. Ҳаддан ошишингни пасайтир ва кибрликларингдан воз кеч...

Бешинчи мақола. Эй отам ва онамнинг фарзанди (яъни ўзинг демоқчи), ота-боболаримиз ва оналаримизнинг сўзларини келтир, қариндош кишилар, содиқ дўсти киромлар ва бошқа қабиладан бўлиб, мустаҳкам (дўстлик) иплари билан боғланган қўшнилар ҳақида, уловига миниб келганимиз ва ғам-қайғуда бирга бўлганимиз кишилар ҳақида, бизга ҳайру эҳсонлар қилган, биз ҳам уларга яхшилик қилганлар, бизга фойдали илм-ҳикмат ўргатган ва биз ҳам уларга (илм-ҳикматдан) фойда етказганлар ҳақида гапириб бер. Уларни яна қайтадан йўқ қилиш учун вужудга келтирган зот (Аллоҳ) уларнинг жонини олган ва уларнинг жойлари кераксиз бўлиб қолганлар ҳақида (гапир).

Ўн бешинчи мақола. Хорзорликка кўникиб яшаш —аччиқ, озод киши уни ҳеч бир хоҳламайди, лекин (барибир) унинг кўкрагини эмавердилар. Кимки унинг аччиғини тортса, унинг учун (бошқа) хорлик аҳамиятсиз бўлиб қолади (яъни кўникиб кетади). Қанча одамлар борки, шон-шарафни қўлга киритишни осон ҳисоблайди, (ҳаётдан) маҳрум бўлишга йўлиқади, лекин шон-шуҳрат хоҳишининг оғирлиги туфайли у (маҳрумлик)ни яшириб юради.

Уттиз учинчи мақола. Эй дийнор (олтин пул) ва дирҳам (кумуш пуллар)нинг қули бўлиб қолган (зот), қачон сен улардан халос бўласан. Эй очкўзлик ва таъмагирликнинг асири, қачон уларни қўйиб юборасан. Эй воҳ, сен (дийнор ва дирхамларни) фақат сенинг қуллигинг учун тўланиб, озод қилинадиган (васиқа) йиртиб ташлангандагина (яъни хожанг Аллоҳга ибодат қилиш ва яхшилик қилиш билан) озод бўласан ва сен (очкўзлик ва таъмагирликни) фақат яхши ишлар қилиш билан қўйиб юборасан ва улардан қутуласан. Эй ҳаддан зиёд ҳирс-ҳаво тўйдириб юборган (зот), бу қандай ҳирс ва эй ёвғон шўрвани тўйиб ичаётган, бу қандай тоқатсизликки, эртага (қиёмат куни) пушаймон қилганингда албатта буни билиб оласан. Қачон сен ўлимга дуч келганингда, фақат (Аллоҳ) ҳузурида тик туришдан бошқа (иложинг) қолмайди. Ана унда на мол-мулкинг ва на фарзандларинг ва на сен орттирган ҳисобсиз бойлигинг фойда бермайди. Бу бойликнинг баҳридан ўт. Бу буюк дарахт (яъни, дунёдаги ҳаёт) соясининг тушиб туриши айш-ишрат ва хурсандлик билангина (умр ўтказишни) ёқтирмайди.

«Ойнаи жаҳон»да

11 ИЮЛЬ, ПАЙШАНБА

● ЎзТВ I

8.00 «Ахборот».
8.25 «Соғлом бўлай десангиз».
8.35 Болалар учун фильм. «Саёҳатлар эртаги».
10.15 «Йўлдош Охунбобоев номидаги жумҳурият тиббиёт билим юрти —70 ёшда».

* * *

17.55 Янгиликлар.
18.00 Футбол бўйича СССР чемпионати. «Пахтакор» — «Динамо» (Минск). «Пахтакор» Марказий стадионидан олиб кўрсатилади. Танаффус пайтида — «Ахборот» (рус тилида).
19.50 «Алифбо сабоқлари». II босқич.
20.25 Тижорат хабарлари.
20.30 Москва. «Время».
21.10 «Камолот сари». Ойбек Султонов, Илҳом Иброҳимов, Гулмира Ширинова.
22.00 «Ахборот».
22.25 «Ҳамшаҳарлар».
23.25 «Ёшлик» студияси кўрсатади. «2x2=5».
00.35 Эртанги кўрсатувлар тартиби.

● МТ I

6.00 «Тонг».
8.30 «Касаллигим тарихи». Ҳужжатли фильм премьераси («ЦСДФ»).
8.50 Москва консерваторияси талабалари хорининг концерти.
9.10 Шеърият лаҳзалари.
9.15 Болалар соати (инглиз тили дарси билан).
10.15 «Куйлаётган аёл». Бадиий фильм («Мосфильм»).
11.30 ТСН.
11.45 ИИВ маълумотларига кўра...
12.00 «Сахийлик ва ёвузлик ҳамда узун тил ҳақида». Қўғирчоқ фильм-спектакль премьераси («Союзтелефильм»).
12.55 Мультфильм.
13.05 «Ҳамма фарзандларим хушрўй». Ҳужжатли фильм.
13.15 «Телемикст».
14.00 ТСН.
14.15 «Дунёнинг қувончлари». Олти серияли телевизион бадиий фильм. 3-серия.
15.35 Болалар учун фильм. «Болаликнинг сўнгги ёзи». 2-серия.
16.45 «...16 ёшгача ва ундан катталар».
17.30 ТСН.
17.45 «Ква-ква квартети». Мультфильм.
17.55 «Бевосита мулоқот».
19.10 «Куйлаётган аёл». Бадиий фильм.
20.30 «Время».
21.10 Футбол. СССР чемпионати. МАСК— «Спартак» (Москва). В. И. Ленин номли Марказий стадиондан олиб кўрсатилади.
23.00 ИИВ маълумотларига кўра...
23.15 «Пи» белгиси билан».
00.45 «Кинопанорама». Москвада очиладиган XVII халқаро кинофестивалга бағишланган сони.
01.00 ТСН. Халқаро воқеаларга бағишланган сон.
01.20 «Куйлаётган аёл». Бадиий фильм.
02.35 Венгер регтайм-бенд Москвада.

● МТ II

7.30 «Бридж». Телебиржа. 8.00 Эрталабки бадантарбия машқлари. 8.20 «Ўнгланиш». Телевизион бадиий фильм. 1-серия (А. Довженко номли киностудия). 9.25 Ритмик гимнастика. 9.55 «Саҳна санъати усталари». Е. Н. Гоголева. 3-кўрсатув.

* * *

12.40 Болалар учун фильм. «Чўпон Янка». 1-серия («Беларусьфильм»). 13.45 «Ялта-91». Эстрада қўшиқлари ёш ижрочиларининг телевизион танлови. Саралаш тури. 14.55 «Маяк» кимга нур сочяпти?» Телефильм.

* * *

17.15 «Қанотлар, оёқлар ва думлар». Мультфильм. 17.20 «Мўғул ва от». Ҳужжатли фильм премьераси. 18.15 «Рақс шарафига». Фильм-концерт (Вильнюс). 19.00 «Бир, икки, уч». Телефильм. 19.15 «Мўғул «Цам» байрами». 19.45 Хайрли тун, кичкинтойлар! 20.00 «Қайтиш». Бутуниттифоқ суициодологлар илмий-методик марказининг иши ҳақида. 20.30 «Время» (сурдо таржимаси билан).

*

«ТОШКЕНТ» СТУДИЯСИ КЎРСАТАДИ

21.10 «Пульс». 21.20 «Мусиқий меҳмонхона». 21.50 «Оқёл ҳақида қисса». Телевизион бадиий фильм.

«ҚИШЛОҚ ҲАҚИҚАТИ»
(«Сельская правда»)
Газета Центрального Комитета Компартии Узбекистана
Выходит на узбекском языке.

МАНЗИЛГОҲИМИЗ: 700083, ТОШКЕНТ, ЛЕНИНГРАД КЎЧАСИ, 32

ТЕЛЕФОНЛАР: Муҳаррир ўринбосарлари —33-44-43, 32-56-21, 33-16-27, 32-54-41, Масъул котиб — 33-09-93, 32-56-26. Масъул котиб ўринбосарлари — 32-56-25, 32-54-48, 32-54-47. Партия турмуши бўлими— 33-54-33, 32-56-22. Совет қурилиши бўлими —32-56-34. Деҳқончилик бўлими — 32-56-35, 32-54-51. Чорвачилик бўлими —32-56-33. Қишлоқ қурилиши бўлими —32-54-44. Маданият, адабиёт ва санъат бўлими — 33-54-33. 32-56-36, Ахборот ва спорт бўлими — 32-54-46, 32-56-39. Хатлар ва оммавий ишлар бўлими — 32-54-52. Безатиш бўлими—32-58-79. Эълонлар бўлими — 33-81-42.

БУЮРТМА № 5696 Ўзбекистон Компартияси Марказий Қўмитаси нашриётининг Меҳнат Қизил Байроқ орденли босмахонаси. Тошкент шаҳри. Босишга топшириш вақти 21.00. Босишга топширилди 20.55. 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12